

Prisjatelj

5

MAJ 1934.
LETNIK VIII.

Vsaka mati je ponosna, kadar sin preraste očeta. Vse mu je pretesno in prekratko ter skoraj neporabno; potrebuje moško obleko. Vso svojo družino dobro in poceni oblečete pri tvrdki

*A. E. Skubernè
Ljubljana*

KRASNA . NOVOST
 Umetniško izdelane
 STENSKE KARTONSKE
 KOLEDARJE Z BLOKOM
 ZA LETO 1935

je izdala v bogati izberi.

LITOGRAFIJA ČEMAŽAR JOSIP
 LJUBLJANA, IGRIŠKA ULICA 6.

Interesenti, sporočite Vaš naslov, da Vas more obiskati
 naš zastopnik in Vam predložiti kolekcijo.

Ne odlašajte, naklada je omejena!

Tri skodelice

*izborne
 in
 okusne*

dr. Pirčeve sladne kave

*so vsakdanji zajtrk in malica našega
 Matička, Brede in tudi Janezka. Zato so
 močni in zdravi. Matere, dajte svojim
 otrokom samo domač izdelek, in ta je*

Dr. Pirčeva sladna kava

Veledenjena gospa!

Pri nakupu blaga za obleke in manufakture sploh se dá prihraniti. Ali poznate naše reklamne cene za pomladno sezono? Evo samo nekaj primerov:

Perilni Creppe, poludelen itd.	Din 9.— do 12.—
Damsko volнено blago za obleke	Din 28.— 35.— 42.—
Damsko volнено blago za plašče	„ 56.— 75.— 98.—
Blago za deške obleke	„ 30.— 42.— 54.—
Kamgarni za moške obleke	„ 96.— 132.— 160.—
Šifoni, prvovrstni, 80 cm	„ 11.— 13.— 14.50
Za rjuhe: Molinos, 150 cm	„ 17.—
Domestik, 150 cm	„ 20.— 26.—
Za kapne: šifon Creton, 180 cm.	„ 28.— 32.— 36.—

Ogromna izbira svile vseh vrst že od Din 12.— naprej.
 Specialna trgovina
NOVAK — LJUBLJANA
 Kongresni trg št. 15. Pri nunski cerkvi.

Nudimo priznано prvovrstno blago.
 Kdor pozna kakovost in ceno našega blaga, kupuje samo pri nas.

ZA POMLAD

Zakaj TIVAR OBLEKE?

Zato, ker so lepe, dobre in cenene

izdelujemo obleke

ZA VSO DRUŽINO

Prosimo Vas, da se o tem prepričate v naših prodajalnah

TIVAR

O B L E K E

Napolj.

Letalo kroži nad Napoljem. Nenadno pa se obrne pilot k potnikom:

«Gospoda, ali poznate pregovor: 'Videti Napolj in umreti'?»

Potniki se smejejo in svečano jim je pri duši:

«Seveda ga poznamo.»

«No, potem je pa že prav», odvrne pilot. «Pravkar se je namreč odlo-milo letalu krilo.»

Pošten vlomilec.

«Gospod doktor, prosim vas, da prevzamete mojo obrambo.»

«Za kaj pa gre? Kaj ste zagrešili?»

«Nič. Dolže me, da sem ukradel zlato zapestnico, srebrno dozo za cigarete in prstan z briljanti.»

«Ali ste res nedolžni?»

«Kaj mi ne verjamete? Častno besedo vam dam...»

«No, prav... Ali imate kaj denarja?»

«Nič. Siromak sem.»

«Hm, to je pa nerodno. Imel bom precej stroškov. Kolke bo treba plačati, prepise, dovoljenja, potrdila, odobritve in bogve kaj še vse. Iz svojega žepa tega vendar ne morem plačati. Saj ni treba, da bi bil ravno denar. Morda imate kaj drugega.»

«O, da, gospod doktor,» vzklikne veselo vlomilec, «to pa imam. Zlato zapestnico, srebrno dozo za cigarete in prstan z briljanti.»

Naj usoda odloči!

Dijak se ne more odločiti, ali naj ostane doma pri knjigah, ali naj gre v kavarno, ali v gostilno. Da ne bi potem samemu sebi delal očitkov, se odloči, da vpraša usodo za svet. Iz žepa vzame dinar in si reče:

«Vrgel ga bom kvišku. Če bo kazal številko, ko pade na tla, pojdem v kavarno, če se bo videla glava, pojdem v gostilno, če pa pade na rob in tako obstane, se bom učil.»

Zagotovljen uspeh ...

Občudujoči pogledi jo spremljajo ...
Nje koža mladostno sveža, polt nežna in čista – zares dovršeno lepa.
In vse to je uspeh vsakdanje nege
z mehkim, nežno dišečim milom
Elida Favorit.

MILO ELIDA *Favorit*

Res nerodno.

Mlada dama plane v fotografski atelje:

«Prosim vas, odstranite takoj mojo sliko iz izložbenega okna!»

«Zakaj pa? Saj to ni nič hudega! Še celo dobra reklama za vas je ...»

«Dobra reklama! In pod sliko je zapisano: »Šest takih za 100 dinarjev!«

«Ali ste svojemu dolžniku dali račun?»

«Seveda!»

«In kaj vam je rekel?»

«Rekel mi je, naj grem k vragu.»

«Kaj ste pa potem napravili?»

«Prišel sem k vam, gospod odvetnik.»

Dober pouk.

«Kaj je kokota?» vpraša nadobudni sin svojega očeta.

«Kokota?» odvrne oče. «To je ženska, ki se na kredit oblači in za gotovino slači.»

Zadovoljnost v družini.

Že tri tedne sta bila poročena.

Že tri tedne sta stanovala v svojem mirnem domu.

Že tri tedne je bila na obisku ženina mati.

Že tri tedne so se vsak dan prepirali, žalili in si grozili.

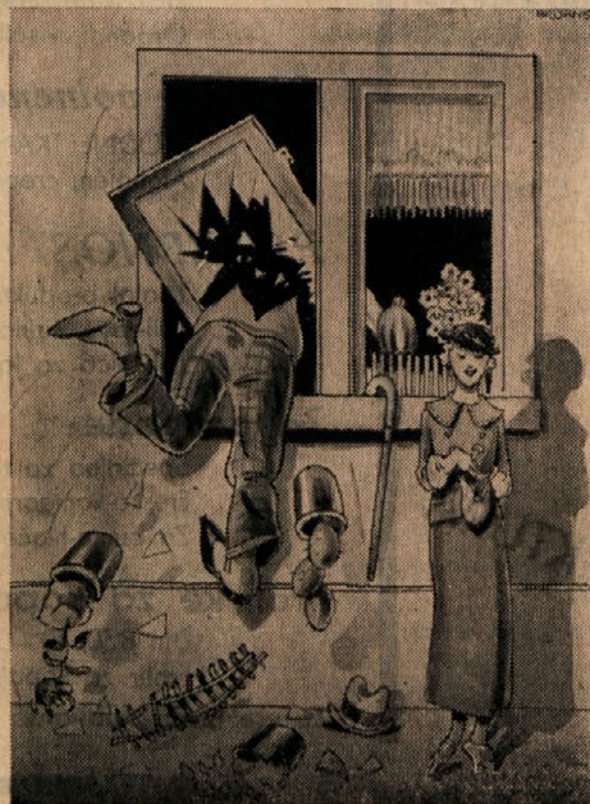
Neko jutro pa plane mlada žena v moževo sobo:

«Pepe, poslušaj! Moja mama se hoče obesiti na kavlju za gardine!»

Možiček zbeži iz sobe, plane v kuhinjo, odpre v naglici vrata shrambe.

«Kaj pa iščeš tam, Pepe?»

«I, samo lestvo ji bom prinesel.»

«Janko, kar zlezi zopet nazaj, ključ sem pravkar našla!»

*Za
tople dneve*

Za dame in gospode lahke letne obleke:

Platno, širina 80 cm Din 25.—, 35.—
 Bouret, „ 80 cm Din 20.—, 25.—
 Bouret, „ 140 cm Din 45.—

Za dame:

Modno platno, širina 75 cm Din 36.—, 40.—, 48.—
 Bouret v barvah, prima Din 30.—
 Platno, barvasto, širina 70 cm Din 25.—
 Eponge v barvah, širina 75 cm Din 33.—, 40.—
 Pol-delen, modni kretoni, indantren Din 12.—, 15.—
 Modni krep, križasti vzorci, „ Din 17.—
 Piqué, vzorčast, širina 100 cm za boljše domače obleke in pijame Din 30.—

Svile:

Vzorčaste Din 14.—, 17.—, 35.—
 Fine svile za bluze, enobarvne Din 28.—, 33.—, 38.—
 Crepe de chiné, vzorčast, za modne toalete Din 48.—, 62.—, 70.—
 čistosvilen crepe satin, crepe de chine, prima Din 65.—
 Organdi, visoka moda Din 38.—, 40.—, 48.—

Okazija volnenega blaga:

MODNE KANINE
 Afghalén, crepella, bouclette, širina 130 cm Din 85.—

POSEBNOST:

Tootal produkti „antcrease“ se ne mečkajo!
 Toil-rayé, širina 100 cm Din 49.—
 Tobralco za lahke letne obleke Din 22.—

Za gospode:

Specialno za tople dneve
 Fresko-kamgarni Din 110.—, 130.—, 155.—, 168.—, 205.—
 Za pump-hlače Din 64.—, 88.—, 110.—, 130.—

Frotirke za kopanje:

Din 8.50, 10.—, 17.—, 22.—, 29.—, 32.—
 Frotir za kopalne plašče od Din 60.— dalje.

Za vse izven Ljubljane: Pišite po vzorcel

	JUNIJ	JULIJ	AVG
1P	Fortunat Marcelin	1N 6. pobink.	1S P
2S	2. pobink. Franciš.	2P Ob. M. D. Bernard	2C P
3N	Bonifacij	3T Urh	3P P
4P	Norbert	4S Cir. in Met.	4S P
5T	Robert	5C Izaija	5N P
6S	Medard	6P Viligoj	6P P
7C	Primož	7. pobink.	7N P
8P		8N Nikolaj	8P P
9S		9P Amalija	9N P
		10T Pij I.	10P P
		11S Mohor in F.	11N P
		12C Anaklet	12P P
		13P Bonavent.	13N P
		14S Mar. Karr	14P P
		15N Aleš	15S P
		16P Friderik	16N P
		17T Vinko P	17S P
		18S Marjeta	18N P
		19C Angelij	19P P
		20P 9. poš	20N P
		21S Apolij	21P P
		22N Mago	22S P
		23T Jako	23N P
		24P Anj	24S P
		25S Ru	25N P
		26C Zu	26P P
		27P Kres	27N P
		28S Viljem	28S P
		29P Janez in P.	29N P
		30C Hema	30P P
		31T Vidov dan	31N P
		Peter in P.	31S P
		Sp. Pavla	

MANUFAKTURA

Souvan

LJUBLJANA
 MESTNI TRG 24

Dr. Ivan Lah:

GREH GOSPODA ORESTA

(Nadaljevanje.)

Odšla sta v stranske dvorane, kjer so sedeli plemiči pri mizah in pili iz polnih čaš. V kotu se je čul smeh gospoda Bartolomeja Suškega, ki je vodil igro. Velika množica starih in mladih plemičev je stala okoli mize, kjer so padale kocke. Mnogi so že zaigrali visoke vsote in so se z zavistnimi pogledi ozirali preko ram na igralno mizo, kjer so se blesteli denarji v svetlih kupčkih. Gospod Bartolomej iz Suše je sedel za mizo kakor gospodar in je grabil denar z debelimi oblastnimi rokami. Obdajalo ga je nekaj najožjih prijateljev, s katerimi se je pogovarjal v mešani latinščini. Kocka je zletela — glave so se nagnile — igra je padla. Šepet — hrum, šum in žvenket denarja. Orest je dvignil glavo in gledal živahno družbo. Hotel je pozabiti na vse in si najti zabave med veselo množico. Toda igra ga ni zanimala. Zdelo se mu je, da je vse to prazno in nepotrebno, da ne prinaša sreče niti veselja, kajti lastni dobiček je tuja izguba in priigrani denarji nimajo stalne vrednosti. Zato se je ozrl po gospodu Roku in v tem trenutku je začutil na sebi mogočno roko gospoda Melhiorja, ki mu je napol glasno šepetal na ušesa:

«Kako je z vami, gospod Orest? Kam ste mi izginili? Zakaj ne pridete v dvorano?»

Orest je molče stal pred svojim varuhom in si je komaj upal dvigniti oči, da ne bi bral gospod Melhior resnice v njih.

«Hotel sem si ogledati družbo», se je izgovarjal z nerodnostjo človeka, ki z lastnimi besedami dokazuje, da sam sebi ne verjame.

«Družbo, ha!» je vzkliknil gospod Melhior, «in gospa Zaborska je povpraševala po vas. Ugajate ji. Takoj morava oditi v dvorano. Stari gospod Johannes bi se razjezil nad menoj, ko bi vedel, da vas puščam tako brez varstva. In poleg tega: ta sijajna družba, ta krasni venec deklet, cvet dežele naše — ali vas ne vabi za seboj?»

«Da, vabi,» je odgovoril tiho Orest, «toda bilo mi je neprijetno...»

«Nič se ne bojte,» je rekel gospod Melhior, «niste vi edini, ki ste doma z dežele. Na vsak način je potrebno, da se poklonite gospe Zaborski in kontesi Beatriki.»

Orest se je ozrl po gospodu Roku in ga videl, kako je iztegoval vrat in je zasledoval igro na

mizi. Nerad se je ločil od njega, toda moral je slediti gospodu Melhiorju.

Stopila sta v šumečo dvorano; pari so se sprehajali v promenadi ob zvokih godbe. Gospod Melhior je stopal naprej s koraki plemiča, ki se zaveda, da obvlada svojo okolico. Obstal je pri gospej Zaborski in je pokazal na Oresta, ki je vdano pristopil za njim.

«Čakali smo vas, gospod kavalir,» je rekla gospa Matilda in mu pokazala mesto na svoji levi strani, kjer je prej sedel gospod Melhior, «gotovo ste od daleč občudovali naše oboževane krasotice.»

«Da, milostiva gospa,» je odgovoril Orest, «na tem večeru je mnogo občudovanja vrednega, zato mi boste oprostili mojo zamudo, kajti kdor občuduje — pozabi nase in na svoje dolžnosti.»

«Ali smem vedeti, kam se je predvsem obrnilo vaše občudovanje, da vas ni bilo v naš krog?» je vprašala gospa Matilda z zadovoljnim nasmehom.

«Milostiva gospa, znano vam je, da se s strahom bližamo temu, kar občudujemo,» je odgovoril Orest.

«S strahom? Ali ne z radostjo?»

«Ne, milostiva gospa, kajti tako veliko je spoštovanje v nas, da si komaj od daleč upamo dvigniti svoje oči.»

Gospod Melhior, ki je le napol poslušal razgovor, je bil ponosen na odgovore svojega varovanca. Tudi gospa Matilda je pokazala svojo zadovoljnost s tem, da se je nalahno nasmehnila.

«Beatrika pride,» je rekla.

Res se je med vrstami pojavila Beatrika z Marcelinom ob strani, sledilo ji je nekoliko kavalirjev, ki so jo obsipali s pokloni. Nje lica so bila nalahno zardela, v očeh je žarel ogenj, vsa njena postava se je lesketala v svetlem žaru cvetoče mladosti. Orest je vstal. Ko se je Beatrika približala, se je globoko poklonil in je za trenutek odstopil s svojega mesta. Čutil je, kako mu je nalahno odzdravila in se je obrnila k svojim kavalirjem. Orest je začutil, da je v tej družbi odveč, in ni vedel, kam bi izginil. Zato se je obrnil in odšel skozi vrata. Tam je našel gospoda Melhiorja, ki je pravkar nesel polno majoliko vina. Stopil je za njim. Tudi Rok Koviljski se je pojavil ta trenutek in je z dolgimi koraki spremljal

gospoda Melhiorja. Stisnil je s krepko roko Oresta za ramo in je rekel:

«Tu ostaneval»

Sedla sta poleg vesele družbe, ki je sedela pri mizi, polni rumenega vina. Sprejeli so ju medse kakor rodna brata. Posegla sta po čašah in sta pila. Tudi gospod Melhior je pil in je govoril dolg govor na slavo krasnih žensk.

XII.

Noč se je nagibala že proti jutru, ko sta Orest in gospod Rok Koviljski zapustila veselo družbo pri pijači in sta stopila na trg pred plesiščem. Okna plesne dvorane in široki hodniki so se svetili v megleni jutrnji svetlobi, za njimi so se izgubljali glasovi poskočne godbe in hrup navdušenih plemičev. Orest se je še enkrat ozrl nazaj in je obstal, kakor da neče oditi odtod. Toda Rok Koviljski ga je prijel za roko in ga je vlekel s seboj.

«Pojdiva,» je rekel, «pojdiva, dovolj sva videla greha in ničemurnosti. O, Orest, ko bi ti vedel, kako tesno mi je tu v prsih, kako se bojim samega sebe. Zdi se mi, da sem s težkim grehom obremenil svojo dušo.»

Govoril je te besede s tresočim se glasom in tudi njegova roka se je tresla. Rekel je Orestu ti, kakor da govori svojemu najožjemu prijatelju, in Orestu je bilo to po volji, ker je globoko v srcu spoštoval tega hrabrega in skromnega plemiča. Zavila sta po ozkih ulicah mimo tihih samostanov ob molčečih cerkvenih zidovih proti pomladanskim vrtovom, ki so dehteli v majski noči za mestom. Po nebu je plaval polni mesec in je razsvetljeval visoke zvonike in kupole ljubljanskih cerkva. Po ulicah je vladala tihota, ki se je razlivala visoko v pomladansko mesečno noč.

Orest je čutil, da mu je glava vroča in da mu težek nemir razdvaja srce. Pil je čez mero dobrega vina in mlada kri je kipela v telesu, kakor da se pretaka v njem razbeljeno železo. Tudi gospod Rok se je nekolikokrat opotekel z dolgimi koraki, da je njegov dolgi, železni meč zažvenketal po kamenitih ulicah.

«Vidiš,» je začel gospod Rok s trdimi besedami, «ko se je približal oni pes izpod Gabra in je s prezirljivim smehom obstal pri naši mizi — takrat mi je prišlo na misel, da bi ga prijel čez pas in bi ga dvignil nad mizo. Gospoda — bi rekel — gospoda — tu je pes, ki ni vreden, da mu s svojim mečem odrobim lopovsko črepinjo! Razumeš vse to, Orest, taka misel me je obletela, in ko bi ne bil tako naglo odšel, ne vem, kaj bi se bilo zgodilo.»

«In zakaj?» je vpraševal presenečeni Orest, «zakaj bi bili to storili?»

«Zaradi ženske, dragi moj,» je odgovoril mirno Rok Koviljski. Nekaj se je oglasilo v srcu, tajen glas mi je govoril: daj ga, po vsej pravici ga smeš.»

«Toda to bi ne bilo viteško,» je rekel Orest.

«Imaš prav, dragi moj,» je rekel Rok Koviljski, «viteškega bi v tem ne bilo nič, razen to, da se vitez spušča v boj zato, da uniči to, kar je neviteškega.»

«Toda oba gospoda izpod Gabra slovita kot prva kavalirja v Ljubljani in drugod.»

«Da, v Ljubljani in drugod — zato ker smo doživeli take čase, v katerih se presoja kavalirstvo po imenih in besedah...»

Gospod Rok je obstal in se zagledal v mesečne visočine, kjer so se razlivali blede lunini žarki po zvezdnem obnebu. «Vidiš, Orest, v tem trenutku se mi zdi, da vidim dono Moniko v vsej njeni deviški krasoti in nedolžnosti. Oni, ki se zovejo kavalirji, so se ji bližali s svojimi pokloni in sladkimi besedami, ki so se jih naučili v tujih deželah. Mi nismo iz takih krajev. Meč je bila naša dediščina, slava naša čast, bojišče naša domovina... Zato nam ni bilo treba lepih besedi — dejanja so govorila za nas. Tako sem stopil pred njo v onih časih mojega hrvega bivanja v Ljubljani. Ako je njeno srce hrepenelo po večji sreči, kakor jo more dati naš nesrečni svet, ali ni bila moja dolžnost, ukloniti se božji volji, se odreči sladkim sanjam neumnega srca? Toda takrat je prišel ta pes izpod Gabra. Smejal se je na vse grlo, češ: ti, Rok Koviljski, kaj postopaš ti za ženskami in jih motiš na njih potih v samostan? In gospod Melhior je dejal: Komur ni usojena sreča ljubezni, ta se zaman trudi zanjo. In Suški, ta stari razbojnik, Bartolomej iz Suše, je menil: Rok, pusti ljubezen in se poprimi bolj pametnega posla. Teden na to je odpotovala dona Monika na božjo pot v Padovo. Hotela je narediti pokoro za svojo slabost, da se je vdala posvetnim skušnjavam in poslušala prošnje moje ljubezni. In vendar ni odšla v samostan. Ali se je smatrala za nevredno, ali je hotela v svetu postati zgled svetega in bogoljubnega življenja? Zakaj bi ne bila šla v samostan, ko je šla tudi gospa Gertruda... Glej, tam, kako se sveti streha samostanska. Tam je samostan Klarisinj. Čuj, že poje zvonec, ki vabi k prvim zornicam. Tam živi mati Beatrike...»

Orest je ves zatrepetal, ko je naenkrat sredi dolgočasnega samogovora o doni Moniki zaslišal Beatrikino ime.

«Kdo je tam?»

«Tam je sedaj žena, ki je rodila najlepši cvet sedanje Ljubljane. Ko je odšel konte de Martici po svojih potih v daljne kraje, je bil ta pes izpod Gabra stalni gost pri gospe Matildi in njeni sestri. Takrat so se pripovedovale čudne reči — in potem, ko je on izginil — je odšla gospa Gertruda nenadoma v samostan. Povest je bila tako znana, da sem jo slišal na svojem potovanju po doljenjskih gradovih. Kajti taki plemiči, kakor sta Gabrovska, ne molče o svojih dogodkih, ampak govore o njih kakor junaki o svojih najslavnejših bojih. In vendar, Orest, dragi moj, kaj je laže, kakor premagati žensko, ako imaš čas in denar!...»

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Filip Omladič:

Pes brez doma

Zgodba s soškega bojišča

Naša nova gradbena kompanija je sredi vročega popoldneva prikorakala iz Trsta v vas, ki so jo bile kakšen teden dni prej razdejale italijanske granate do štirih hiš, skritih v kraških dolincah. V teh zgradbah, ki jih je očitno rešila le okolnost, da jih Italijani še niso zapazili, in okoli njih smo se nastanili.

Trije tovariši smo si pripravili ležišča v hiši, ki je kazala znake, da so jo morali domači v vsej naglici zapustiti. Kosi hišne oprave in odvržene cunje so ležali križem po sobah in po dvorišču. Izmučeni smo bili od dolge hoje v neznojni vročini, zato smo zvečer pozaspali ko ubiti.

Pozno v noči pa se je zdajci oglasilo odnekod zateglo pasje zavijanje, ki je bilo tako glasno, da smo se vsi hkratu zbudili.

«Preklete ščene», je jezno zamrmral na ležišču Šimen. «Odkod ga je prinesel vrag v te podrtine?»

«Smrt bo v hiši», je zavzdihnil nebojeviti Marko, ki je poznal in uvaževal take in podobne vraže.

Stopil sem k oknu. Svetla mesečina se je razlivala po pokrajini. Po belem kraškem kamenju, razsekanem od granat, se je plazilo nekaj živega proti naši hiši.

«Ranjen je,» sem dejal tovarišema.

Pes, shujšan do kosti, je medtem prikrevsal do okna in se ponižno stisnil pred menoj k tlom. Kakor smo pozneje videli, je imel nalomljeni dve nogi. Ko je pred menoj cvilil in z dobrikanjem izkušal zbuditi v meni usmiljenje, je bil videti prav kakor jokajoč starec. Ne vem, ali živali tudi jočejo. Ta pes se je menda res solzil.

Ko sem to omenil tovarišema, ga je Marko koj obsodil za steklega, a Šimen je rekel, da ga bo treba ustreliti.

«Prava reč, če nas ogrize! Pa se vrnemo spet v zaledje,» je bilo Marku všeč.

Tudi tovariša sta postala radovedna in sta prišla k oknu. Vsi trije smo začeli miriti bedno žival, da bi dobila več zaupanja v nas. Šimen je poiskal kruha in ji ga vrgel. Kakor bi trenil, je izginil živež v pasjem želodcu. Kar videlo se je, kako je sestradanemu psu odleglo. Ko je požrl drugi kos, je še čakal in prosil. Nismo imeli več kruha. Ko je spoznal, da ne bo več dobil, se je zavlekel v pasjo hišico, ki smo jo šele zdaj zapazili. Molčali smo. Vedel sem, da ga ne bo nihče izmed nas usmrtil. Menda je nas vse hkratu prevzel občutek,

da nas je prišel prosit samaritanske pomoči eden najbednejših vojnih tovarišev.

*

Drugo jutro smo psa spravili v hišo. Stekel ni bil. Čudno hitro se je na svoj način udomačil med nami. Prilizoval se nam je kot tujcem, ki jim ne smeš nikdar čisto zaupati. Zaradi zlomljenih nog se je le s težavo premikal. Navadno je ležal v kotu in dremal. Hranili smo ga in negovali ko dete.

Odkod se je priklatil, nismo mogli vedeti. Očitno je bil njegov gospodar lastnik naše hiše. Sicer pes ne bi bil prilezel tako naravnost k nam. Ko so Italijani obstreljevali vas, ga je moral zadet drobec granate in mu nalomiti nogi, da ni mogel slediti bežečemu gospodarju. Pa se je žival vse te dni ranjena plazila po razdejani in zapuščeni vasi in zaman iskala hrane.

Pri nas se je Tulež, kakor smo ga krstili, kmalu izlizal. Ko se je spet lahko prosto gibal, je tekal okrog poslopja in vohal po zraku in tleh, kakor bi iskal izgubljeno sled.

Nekega popoldneva pa je na koncu hiše nekajkrat široko zazelhal, nato pa jo je, kakor bi ga bila poklicala neznana višja sila, ucvrl po cesti proti Trstu, da so se delali za njim prašni oblaki. Zapustil nas je kakor tujec, ki je imel le oddaleč malo opravka z nami. Še pogledal nas ni, ko ga je zgrabilo hrepenenje, da poišče gospodarja.

*

Že smo Tuleža skoro pozabili, ko nas je nekoč v somraku zgodnjih jutrnih ur zbudilo zavijanje, ki nam je že prvo noč po prihodu v vas ježilo lase menda bolj ko pozneje javkanje granat.

«Tovariš se vrača,» je rekel Marko. «Ni našel gospodarja.»

«Morda pa njegov zapovednik ni več živ,» sem menil. Tovariša sta ugibala, da je lastnik te hiše morebiti pri obstreljevanju vasi izgubil življenje.

Zunaj zraven pesjaka je stal Tulež. Gobec je vil v zrak in tulil z močnim glasom, kakor bi obupaval nad bednim življenjem. Prav tako oklešččen je bil kakor prvič. Vse okrogline, ki si jih je bil nabral na kosti po naši skrbi, je pustil na svojem neznanem križevem potu. Bogve kod se je vlačil in iskal svojega zapovednika, ki se je bil moral, če je še živ, strašno daleč zateči, da ga ni našel niti pes, čeprav sicer, kakor pravijo, izgubljen pes vselej najde svojega gospodarja. Bogve koliko bre je moral prenesti, ko je stikal po tujem svetu.

Vzeli smo ga iznova v oskrbo. Bil je krotek in rad je ubogal. Drugo mu ni kazalo, ker je bil zelo slab. Bolj se nas je držal ko prvič in nič nismo

opažali pri njem nagnjenja k pobegu. Lepo tovariško je vztrajal z nami v kaverni, kadar so stokale v vas granate in so žvižgali drobci v zidove. Samo h kopanju in popraviljanju strelskih rovov — to opravilo je bilo naloženo naši gradbeni kompaniji — ga nismo smeli jemati.

*

Vsa dolga soška fronta je začela močnejše godrnjati. Našo vas, dasi je bila skoro vsa v razvalinah, so spet pogosteje obstreljevali. Tulež je bil zdaj že lepo okrogel. Včasih je spal kar z nami v hiši.

Nekega jutra, ko se je prav danilo, je začel divje lajati. Zbudil nas je. Ko smo ga mirili, da bi umolknil, je bevskal še huje. Vstali smo. Ali je imel slutnje ali je vohal na tako razdaljo? Kajti zdajci je vsekala blizu hiše v skalovje granata in bljunila nekaj sikajočih drobcov v zid. Kakor bi trenil, smo se s Tuležem vred zarili v kaverno zadaj za hišo. Nismo še ždeli pet minut pod zemljo, ko se je med oglušujočim gromom razpočila težka granata ob hišnem zidu in se je podrl del hiše na kaverno, da nam je zastalo utripanje srca.

Bledi in drgetajoči, kakor bi nas tresel mraz, smo poslušali jokanje težkih izstrelkov v zraku in se trepetaje bali novih eksplozij pred nami. Pa ni priletela v našo hišo nobena granata več, ker so Italijani menda že videli, da so nam podrli streho. Tudi ostale tri zgradbe so poškodovale. Mrtvih ni bilo. Le dva sta bila ranjena, ker se nista ob pravem času zatekla v skrivališče.

Ko je vihra minila, smo se izkobacali iz zavetja. Vsi trije smo vedeli, da bi brez svarilnega Tuleževega lajanja ležali zdaj pod zidovjem ranjeni ali pa celo mrtvi.

Ker je bilo naše gnezdo razbito, smo si po zgledu drugih tovarišev v kompaniji zbili streho iz desk. Svoje skromno prenočevališče smo si postavili ob hišnem zidu, ki je stal še pokoncu. Tulež se je držal zdaj bolj svoje kočice, ki je ostala cela. Sredi poletja je bilo in nam ni bilo žal hišne strehe.

*

Boris Rihteršič:

KRUH

tirje so v zapuščeni bajti. Otroci. Komaj pet let je najmlajšemu, najstarejša je v desetem.

Najmlajši je odkril za pečjo nekaj raztrganih cunj. Zdaj se igra z njimi.

«Micka, napravi mi punčko!»

Micka je najstarejša. V kot se je stisnila. Knjigo drži v roki. Učila bi se rada, pa se ne more. Preglasni so vsi. Nemirno obrača liste, oči upira v strani, toda neprestano ji uhajajo zdaj k oknu, zdaj za mizo.

Minili so dnevi. Kar na lepem je začel nekega dne Tulež vnovič vohati po zraku in po tleh ter stiči z napetima uhljema. Njegov nemir je postajal vse večji. Zaslutili smo, da se pripravlja na nov beg. Ali še ni pozabil pravega gospodarja? Čudna je pasja zvestoba. Opazovali smo ga. Na cesto proti Trstu, precej daleč od našega taborišča, so prav tedaj padale granate skoro le na eden in isti kraj.

Zdajci je Tulež poskočil in jo ubral po isti poti ko zadnjič. Zdelo se nam je, da jo je mahnil naravnost proti prostoru, ki so ga Italijani takratdovratno obstreljevali že od jutra.

*

Dva dni po Tuleževem pobegu se je naša kompanija selila za kakšen kilometer nazaj v dolinico med dvema gričema, češ da nas tu Italijani ne bodo mogli izslediti. V dolinici je bil oddelek kompanije že postavil za nas barake.

Ko smo stopali po razsekani cesti, smo zagledali Tuleža mrtvega v cestnem jarku nedaleč od kraja, koder je cesta najhuje trpela od topovskega ognja pred dvema dnevoma. Težak drobec mu je presekal glavo.

Tako je poginil naš tovariš rešitelj, ki ni mogel razumeti, zakaj so ga zbesnele človeške živali ločile od gospodarja prijatelja.

Kompanija je korakala mimo in vojaki so opazovali mrtvega psa s tolikšnim zanimanjem, s kolikršnim gledaš od granate presekanano drevo.

Mi trije, tesnejši Tuleževi prijatelji, smo obstali pri njem. Smešno! Žival! Na vse opazke smo molčali. Izkopali smo v kamenito zemljo jamo in vanjo zagrebli živalskega vojnega tovariša.

Gruča drugih vojakov se nam je iz radovednosti približala, da bi videla ta čudni pogreb. Med njimi je bil šaljivec, ki bi bil rad originalen. Stopil je k jamici in se lotil nagrobnega govora. Zbijal je šale. Ko pa je videl, da smo molčali, je umolknil še sam. Pri pogledu na nas ga je prevzelo. Bedasto! Ozrl sem se proti Marku, ki je bil tako mehkega srca, in sem videl, da so mu iz oči kapale solze.

Prazna je miza. Micka je lačna, tudi drugi. Matera ni doma, v tovarni dela. Ko bo že noč, bo prišla. Utrojena od dela. Micka se boji, da ne bo prinesla kruha s seboj.

«Micka, napravi mi punčko!»

«Pusti me. Ne utegneem. Učiti se moram,» odvrne Micka. Neumno se ji zdi. Lačna je, morda še kruha ne bo, pa naj dela punčko. Vendar vstane in stopi k najmlajšemu.

«Daj cunje sem!»

Vzela je iglo, pa je ni mogla vdeti. Otrple roke ima. Hladno je še zunaj in dežuje. Od vseh strani piha, bajta je raztrgana. Okna so razbita, s papirjem zamašena.

Micka ne more vdeti niti. Jezna vrže cunje po tleh.

«Kar sam si jo napravi!»

Vrne se na svoj prostor. Spet se zastrmi v knjigo.

«Lačna sem,» se tedaj oglasi druga, Urška.

Urška hodi v drugi razred.

Micka ve: zdaj se je začelo. Zdaj ne bo konca, dokler se mati ne vrne.

«Micka kruha,» pravi najmlajši.

«Ga ni,» odvrne Micka suho. «Počakaj, da se mati vrnejo!»

«Lačen sem,» uporno vztraja najmlajši.

«Jaz tudi!»

«Jaz tudi!»

«Jaz tudi!» pravi Micka. «Pa sem tiho!»

In obrne list v knjigi.

Temno je že v sobi. Nekje v miznici je sveča. Micka jo prižge. Prestradani obrazi ob peči so še bolj beli, upadli.

«Kje so mati?»

«V tovarni. Počakajte! Kruha prinesejo, belega kruha. Potem bomo vsi siti.»

Micka ve, da se je zlagala. Belega kruha ne bo, morda še črnega ne. Za praznike so imeli belega, še potico je mati spekla, potem so štirinajst dni otepali sok, opoldne, zvečer.

Micka ve, da se je zlagala. V šoli so rekli, da ne sme lagati: Laž je greh. Ali naj jim pove resnico? Potem ves večer ne bo miru.

Včeraj je še nekako šlo. V omari je bilo nekaj starih skorij. Planili so po njih kakor volkovi. Njej ni nič ostalo.

Kaj ko bi šla k sosеду? Tam imajo dosti kruha.

«Micka, lačen sem.»

«Lačni smo...»

Zadnjič je hotela iti k sosеду, pa je mati ni pustila. Da so preveč prevzetni, je rekla. Naj bodo prevzetni, da bi le kruha dali!

«Počakajte! K sosеду pojdem.»

Zdaj spet ne najde svojega raztrganega plašča. Da, tam v kotu pri knjigah leži. Star je ta plašč. Iz materinega krila je bil narejen pred tremi leti. Takrat ji je segal skoro do gležnjev, zdaj je že visoko nad kolena. Preozek pa še ni, le rokavi so kratki. Zato ga še zdaj nosi.

Zavije se vanj in odpre vrata. Mrzel veter ji udari v obraz. Otroke pri peči tudi zazebe. Naglo zapre vrata.

Tema je. Še steze ne vidi. Nedaleč gori luč v sosedovem oknu. Kar naravnost krene, pa zaide v blato. Komaj zleze iz njega.

Zdaj je pred vrati. Potrka.

Znotraj čuje kričanje. Soseđa miri otroke, pa jih ne more ugnati. Sosed grozi s šibo.

«Presiti ste, pa norite,» vpije.

Micka potrka vnovič. Tako debela so vrata, da se komaj čuje v vežo. Ker je ropot, so jo preslišali. Obesi se na kljuko. Vrata se vdajo. Veter jih odpre na stežaj.

Obstane na pragu. Luč jo slepi. Vidi otroke, ki se pode. Eden je pustil kos kruha čisto blizu nje na stolu. Samo roko bi morala iztegniti. Ta kos je najbolj videla...

Mrz, ki je udaril v vežo, je privabil sosedo.

«Kaj hočeš?»

Micka molči. Ne spomni se, da bi morala vrata zapreti, tako je zmedena. Debela sosedica stoji pred njo, roke opira ob boke.

«No, tak govori! Kaj hočeš?»

Iz ust ji smrdi. Micka pobesi glavo. Potem jo preplašeno pogleda.

«Če bi hoteli...»

Sredi besed obstane. Sram jo je. Tam zraven nje je kos kruha, kar požira ga z očmi. Bel kruh je, kakršnega so ob praznikih imeli. Morda je maslen ali vsaj mlečen. O, odtlej ga še ni jedla...

«Če bi hoteli...»

Spet ji zastane beseda. Pogleda sosedo. Nestrpna postaja. Zdaj je stopila za njo in z nogo zaloputnila vrata.

«Kaj ti je jezik primrznil?»

«Lačni smo. Kruha bi radi...» Vso moč, ves pogum je dela v te besede.

«Lačni ste? Saj imate mater! Ona naj se za vas briga. Mi nimamo nič preveč. Takole mladi začno otroci prosjačiti, ko je stara prelena. Samo na stroške drugih bi živeli. V starosti boste pa beračili. Nič ne dam, kar pojdi! Lepo vas je mati naučila. Prosjačiti. Da vas le sram ni. Fej! No, ali še zmeraj stojiš kakor lipov bog?»

Micka se zdrzne.

«Lačni smo!»

Soseđa se obrne in ji odpre vrata.

«Kar pojdi! Pri nas imamo svojih dovolj. Fej, tako mlada, pa berači.»

Micka gre. Vrata so se za njo zaprla. Zaškripala so, da jo je zaskominalo. Tam zraven nje na stolu je bil kos belega kruha...

V temi vidi slabotni soj svečke v domačem oknu. Zebe jo. Vsa se trese. Zdaj mora domov, brez kruha. Tri so, lačni, tudi ona je. Bog ve kdaj se mati vrne?

Strah jo je, čeprav je dom blizu. Ne hudobnih ljudi, same sebe.

Pred vrati počaka. Vse tiho je notri. Čakajo kruha.

Odpre. Trije blede obrazi se zastrme vanjo.

«Ali si prinesla kruha?» pravi Urška.

Micka odkima.

«Niso mi ga dali... Nimajo ga,» se zlaže.

«Saj pride kmalu mati,» pravi nato in zleze k peči. «Belega kruha nam prinese.»

«Belega kruha...»

Štiri dvojice plašnih oči strme v svečo.

Micka pa ve: ne bo belega kruha... morda še črnega ne...

Pa je lagala. Čeprav ve, da je laž greh.

B. N. Lazarevskij:

Ninočka

«Žim na otomani in se spominim, da je bila tisto leto, ko sem dovršil gimnazijo, Velika noč tudi tako pozno. Grozno leto...»

Izkušenj se nisem bal in do Velike sobote sem bil trdno prepričan, da sem res zrel in popolnoma več svoje «vede». Hkrati sem si domišljjal, da poznam ljudi z vsemi njih slabostmi in radostmi. Seveda tudi ženske... Za svojih dvajset let sem imel za seboj res obilo doživetij in imeli so me kar za ženina Ninočke Petrovne...

V njih rodbini je bil čest gost mlajši brat Andjeline Aleksandrovne, tridesetletni, zelo nadarjeni kipar Jurij Lebrumen. Kakor Ninina mati, je bil tudi on francoskega porekla, toda šolal se je na Ruskem. Jurij, vesel in živahen temnopolt krasotec, je ljubil nad vse na svetu svojo umetnost in ženske. Skoraj pol leta je prebil v inozemstvu in k sorodnikom je prihajal le ob praznikih in na letovanje. Vselej je prinesel Nini okusnih usnjenih drobnarij in bronaste odlitke Rodinovih kipov...

Bil je čas, ko sem imel Jurija za največjega in najintimnejšega prijatelja...

Nina ni bila podobna niti materi niti stricu; imela je svetle lase z rdečkastim odtenkom in temnomodne oči z dolgimi črnimi trepalnicami. Ni bila lepota. Kretala se je počasi, govorila je tiho kakor po prestani vratni bolezni. Nikdar je nisem videl v srednjem razpoloženju. Često je zaprla veke, dolgo mirno sedela in se blaženo nasmihala. Včasih je Nina naglo, brez vzroka zbežala v svojo sobico, se zleknila na posteljo in tiho jokala...

Takrat sem navadno pokleknil poleg nje, božal njeno roko in glas se mi je zatikal, ko sem jo povpraševal:

«Kaj ti je, ljubček, o čem premišljuješ, moj draguljček? ... Čemu...?»

Vedno mi je odgovarjala enako:

«To vse je potrebno... Res, niti sama ne vem.»

Nina je bila zelo slaba učenka, veliko je čitala in izborno risala. Do prijateljic in do družbe mlajših ljudi je bila popolnoma brezbrizna.

Njeni starši so ravnali z menoj kakor z dečkom. Vseč jim je bila moja skromnost, ugajala jim je hkrati moja brezhibna obleka kakor tudi moja pravilna francoščina.

Pogosto sva bila z Nino sama v hiši. Konec oktobra sva se začela tikati. Kadar sem prišel na obisk, sem ji čital naglas, Nina je risala. Ko se je začelo mračiti, sva odšla v salon, sedla tesno drug poleg drugega in dolgo nišva prižgala luči.

O tem, kaj je pravno in nenpravno, nisem premišljeval nikdar. Položil sem glavo na toplo Ninino nadržje, bilo mi je na vso moč prijetno, ko mi je gladila lase, prisluškoval sem, kako ji bije srcece, in bil sem blazno srečen. Nina ni ljubila navadnih poljubov. Včasih mi je sedla na kolena, me objela in rekla:

«Zameži!»

Zamežal sem in takoj sem čutil na trepalnicah njene vroče ustnice.

Potem se je v razkošju pretegnila in polglasno rekla:

«Veš, ko drhtijo trepalnice pod ustnicami, imam poseben občutek. To me je naučil stric.»

Nisem premišljeval o pomenu njenih besedi, prisluškoval sem zgolj njih godbi in sladko me je navdajalo: čudovita, ljubka, edinstvena...

Večkrat mi je že rekel instinkt, naj se polastim Nine kot ženske popolnoma. Takrat sem klical vedno na pomoč vso svojo voljo in sramežljivost in vedno sem zmagal.

Toda to premagovanje ni bilo lahko.

«Nekoč je rekla Nina:

«Imam samo dve sreči, Jurijeva pisma in Tebe, vse drugo se lahko takoj pogrezne...»

Potem se je izjokala...

Opazil sem, da ravna Nina z menoj kakor z naivnim in mlajšim. Prav za prav ne vem, v čem se je to izražalo, toda občutil sem to. V resnici sem bil tri in pol leta starejši.

Šestega decembra, na moj rojstni dan, me je sprejela Ninočka posebno veselo. Ko sva ostala sama, me je poljubila na oči (ne na usta), veselo zaploskala in zapela:

«V soboto se pripelje Jurij, v soboto se pripelje Jurij...»

«Stric Jurij», sem popravil v šali.

«Ne... Zame je samo Jurij!»

Dan je minil v lepem razpoloženju, toda ko sem se zvečer oblačil v prednji sobi, me je prevzel poseben občutek.

Jurij mi je zelo ugajal. Bil je prikupljive vnanjosti, elegantno oblečen in zapadno izobražen. Duhovito se je šalil, in ko sva ostala sama, je postal resen, skoraj žalosten. Odkrito in z globokim razumevanjem je govoril o moji ljubezni do Ninočke...

«Srečen človek ste... Res, Ninočka ni popolnoma normalna, toda vkljub temu je čudovito dekle, res, ljubko dekle!»

Jurij je ostal pri njih do konca januarja. Zelo sva se zblížala, toda hkrati sem se čutil osamljen brez Nininega ljubkanja. Ves čas nisva bila nikdar sama. Opazila je to in mi ob priliki zašepetala:

«Srček moj, prosim Te, ne glej tako grdo in ne zmrduj se. Jurij kmalu odide, potem nama ne bo nihče na poti. Ne smeš biti tako sebičen!»

Poslovil sem se od Jurija na kolodvoru. Iskreno sva se poljubila, prosil sem ga oproščenja in toliko da se nisem razjokal. Na kolodvoru je bila Nina blede, in pod očmi je imela črne kolobarje. Govorila je malo. Čez teden dni je bilo vse kakor

Idila na Pusti

prej, samo Jurijeva pisma so prihajala bolj pogosto. Nisem jih čital. Življenje mi je nudilo toliko razkošja ...

O pustu se je odločila Andjelina Aleksandrovna v kljub Nininemu ugovarjanju, da priredi domačo zabavo s plesom za mladino ...

Ko so odšli vsi gimnazijci in gimnazijke in so pri vinu v jedilnici ostali samo odrasli, nisem odšel. Neopažen sem smuknil v Ninino sobico.

Pritegnil sem jo k sebi, jo prijel za roke in ji rekel:

«Ko bi le vedela, kako si bila danes zanimiva, vsa drugačna si kakor druge ... Nina, moja draga, oba sva še zelo mlada, toda letos bom že študent. Naj se moje življenje zasuče, kakor hoče, brez Tebe ne morem in nečem živeti. Nina naj bo to čez štiri leta ali čez deset let, reci samo, da boš moja žena ali pa od nikogar ... Vem, da me ljubiš, in v mestu ni dekleta, ki bi znalo ljubiti tako nežno, toda ... Poslušaj, če mi poveš to, za kar Te prosim, bo moje življenje še veliko lepše, s podvojeno močjo bom delal in naj pridem med kakršnekoli ljudi — vedno ostanem tako čist in bom ljubil samo Tebe, samo Tebe ... Nina, čakam!»

Zardela je, toda dolgo ni odgovorila. Rok ni odtegnila, le tiho je vprašala:

«Čemu Ti je to potrebno? Ali nisi srečen tudi brez teh besed?»

«Povedal sem ti, zakaj ...»

«No, ... če hočeš ... veš, lagati ne znam, zato Ti povem, da ne bom nikdar Tvoja žena niti nikogar drugega. To je gotovo ...»

«Zakaj, Nina? ...»

«Ponavljam Ti, da ne lažem, toda sedaj nečem o tem govoriti! Čudna vprašanja! To je od Tebe res neumno in malomestno, res ... Ali hočeš morda slaviti 'zaroko'? Tega nisem od Tebe pričakovala. Vedeš se kakor gimnazijec ... sama šablona ...»

To me je užalostilo, izpustil sem njene roke in sedel v naslanjač. Nina je legla na posteljo in skrila lice v blazine. V jedilnici je klical glas Andjeline Aleksandrovne:

«Vse preveč se kleveta današnja mladina — mladeniči in dekleta so tako naivni in tako čisti.»

Zazrl sem se na Nino in videl sem, kako ji drhtijo rame. Postalo mi je vroče. Pohitel sem k nji in sedel poleg nje.

«Nina, Ninočka! Kaj ti je? Če sem Te razžalil, odpusti mi.»

Ni odgovorila, le še bolj je drhtela. Presunljivo se je razjokala.

«Ninočka, draga moja, za Boga, kaj Ti je?»

«Pusti me!»

Odšel sem od nje in sedel v naslanjač.

Čez deset minut se je pomirila, vstala je, se molče umila in počasi brisala z brisačo. Njeno

lice je bilo še vedno rdeče in oči so žalostno zrle. Nina je prva zaklicala:

«Kolja!»

«Kaj?»

«Stopi k meni!»

Mojo glavo je pritegnila k sebi, me večkrat zaporedoma poljubila na ustne in nazadnje izpregovorila z glasom, ki ga ne morem popisati, vendar ga nikdar ne pozabim.

«Glej, morda sem Te zadnjikrat poljubila... Sedaj poslušaj... Vse, kar si rekel, so same neumnosti. Bodi rajši vzvišen, dober. Ti si po srcu še otrok, medtem ko sem jaz tako strašno nestranna, da nečem niti razmišljati o sebi... Počakaj, pusti, da izgovorim, ne misli, da govorim o tem nedolžnem ljubkanju s Teboj.»

«Nina, to ni mogoče!»

«Če se boš tako razburjal, Ti ne bom nikdar nič povedala. Obljubi mi, da me boš do konca mirno poslušal, in prav tako mirno kakor odrasel človek mi moraš odgovoriti, ali me boš mogel še dalje tako ljubiti ko doslej.»

«Obetam.»

«Prav! Sedi, poslušaj in mi ne segaj v besedo! Kako se je vse zgodilo, Ti ne bom razkladala. Toda lansko poletje in sedaj o praznikih sva živela z Jurijem kakor mož in žena, ne čisto tako, vendar nekako tako... Ali mi lahko odpustiš?»

Naslanjač pod menoj se je zagugal in v očeh mi je zableščala električna žarnica. V ušesih mi je zašumelo. Zbral sem vse moči in izpregovoril s hripavim glasom:

«Da, lahko!»

Ninino lice se je nekoliko izjasnilo.

«Verjamem Tvojim besedam...» je tiho odgovorila. Potem je stopila k pisalni mizi, odprla predal, iz katerega je vzela pisma z inozemskimi znamkami in mi pomolila eno izmed njih: «Čitaj!»

Jurijeva pisava je bila nerazločna. Pisal je francosko. Potrj in z velikim naporom sem čital nekako tole:

Moja uboga mačica, vem, da Te moram pozabiti, toda danes imam tako malo moči in si ne morem odreči tega veselja, da bi se s Teboj ne razgovarjal vsaj pismeno. Najprej Ti hočem zastaviti celo vrsto vprašanj. Ali bo vse to pojml Kolja, kar je bilo med nama? Ali je dovolj zrel, da bo razumel, da v instinktivni naklonjenosti k dekletu pogosto nima svoje volje niti stric niti najmočnejši niti najpametnejši mož? Ali bo razumel, da nisem podel, ampak da je zame to zgolj nesreča, prav tako nepričakovana kakor smrt? Ali Te ljubi dovolj iskreno? Če Te res ljubi, se bom premagal. Duševno si bova blizu, telesno si bova tuja. Ko bi veroval, bi molil noč in dan. Premisli dobro vse. Odgovori takoj! Vsaka ura mojega življenja mi je sedaj mučna. Ne morem delati in hrepenim samo po trenutku, ko se vrnem v Rusijo. Za Boga, v katerega veruješ, odgovori mi hitro...»

Pismo mi je padlo iz rok in sam ne vem, zakaj sem se razjokal. Nina mi je lahno in ljubeče gledala lase. Nazadnje je boječe izpregovorila:

«Res je to nesreča — vsi trije trpimo, toda nihče nas ne čuti krivde, ker nismo hoteli nikogar žaliti. Razumeš?»

«Razumem...»

«Odpusti mi! Premisli dobro še enkrat! Če lahko odpustiš meni in njemu, pridi jutri ob šesti uri... Če ne moreš, pa... Oprosti, vrti se mi v glavi...»

Pri večerji nisem nič pil, toda po ulicah sem se vlekel in majal kakor pijanec, dokler nisem zagledal izvožčka. To noč nisem mogel zaspati.

Žalosten sem pritisnil drugi dan na znani gumb električnega zvonca. Zdelo se mi je, kakor da stopam v stanovanje, kjer je umrl včeraj nekdo, ki mi je bil zelo, zelo drag. Nina je bila bolj bleda kakor po navadi, sicer pa je bila mirna. Ko sva ostala sama, me je plaho pogledala in vprašala:

«Ali si mi popolnoma odpustil?»

«Popolnoma.»

«Bala sem se, da Te ne bo. Samo še en pogoj...»

Sedla mi je na kolena, me objela in dejala:

«Nikdar ne smeš o tem govoriti niti z menoj niti z Jurijem... Samo tako bom Tvoja ali pa nikogar... Se strinjaš?»

Molče sem prikimal in iskreno sva se poljubila.

Zmenila sva se z Nino, da pojdeva k polnočnici v univerzitetno kapelico, potem pa bova pohajkovala po razsvetljenih ulicah. Ona in jaz, oba sva enako ljubila to brezmesечно krasno noč, ki se je vračala samo po enkrat v letu...

Večer na Veliko soboto je bil tih in topel. Dolgo se ni stemnilo, in razveselil sem se, ko sem zagledal na zelenkastem nebu prvo veliko zvezdo.

Postarna mati me je prosila, naj grem z njo v našo župno cerkev, a jaz sem jo skoraj sirovo zavrnil in se začel ob desetih oblačiti. O poli enajstih sem bil napravljen. V sobi se mi je zdelo soparno in vratu se je tesno oklepal ovratnik gimnazijske uniforme, ki mi je bila nekam ozka. Civilne suknje si še nisem kupil. Odločil sem se, da pojdem k Nini nekoliko prej in počakam, dokler ne bo napravljena. Do njih je bilo pol ure hoda.

Oblekel sem suknjo, še enkrat prosil mater odpuščanja, prižgal cigareto in veselo stopil na ulico.

Zvonovi še niso pozvanjali. Temno in toplo je bilo. Izvožčkov sem srečaval malo. Uradniki in služkinje so hitele z belimi culicami v cerkev. Svobodno sem dihal. V stanovanje Petrovih se je šlo z dvorišča. Izpoddrsnil sem na granitnem tlaku in videl v tem slabo znamenje. Toda takoj sem se smejal sam sebi. Pod oknom Ninine sobe je stala visoka lesena kobila. Služkinja jo je najbrže pozabila pospraviti, ko je bila pomila okna. V sobi je bila luč. Ne vem, čemu mi je šinilo v glavo, da bi prej, preden pozvonim, zlezal na kobilo in se prepričal, ali je Nina že pripravljena. Z levo nogo sem stopil na prečnico, se oprijel zgornje deske, se pognal z vso silo in sedel na rob.

Nina je bila v svilenem spodnjem krilu in se je česala pred omaro z zrcalom.

Medtem se je prikazal Jurij.

Nisem mogel verjeti svojim očem, toda resnično sem to videl.

Nina se je okrenila in mu šla naproti. Objela ga je z lepimi, razgaljenimi rokami in naslonila na njegove prsi glavo z razpuščenimi rdečkastimi lasmi.

Izgubil sem ravnovesje in se zbudil šele na veliki, trdi postelji v hišnikovem stanovanju. Iz čela mi je curljala kri ter močila novo suknjo in uniformo. Mlajši sluga Ilja mi je škropil obraz z vodo. Ko je opazil, da odpiram veke in hočem vstati, je veselo zamrmral:

«No hvala tebi, Gospod, hvala tebi, Gospod!»

(Prevedla Mila Scholle-Zupančeva.)

MOŽ Z DVEMA ŽENAMA

Neki mož je imel dve ženi. Ena je bila stara in bolehná, druga mlada in nežna kakor list vrtnice. Njemu samemu je pa že minila mladost, njegovi lasje in brada so mu že začeli siveti. Ljubil je obe ženi in ravnal z obema enako: eno noč je prebil pri eni, drugo noč pa pri drugi ženi. Navajen je bil, da je položil vselej zjutraj, preden je vstal, svojo glavo v naročje svoje žene, nakar je tako še malo zadremal. Ko je neki dan tako dremal v naročju stare žene, je ta videla, da se prikazujejo v njegovi bradi že bele dlake. Dejala si je: «Porezala in populila mu bom vse črne dlake in ga tako oropala lišpa mladosti, da se ga bo druga žena naveličala, ko bo videla same sive dlake. Potem se bo mož ves posvetil meni.» In porezala mu je, kolikor se je v hitrici dalo, črne dlake.

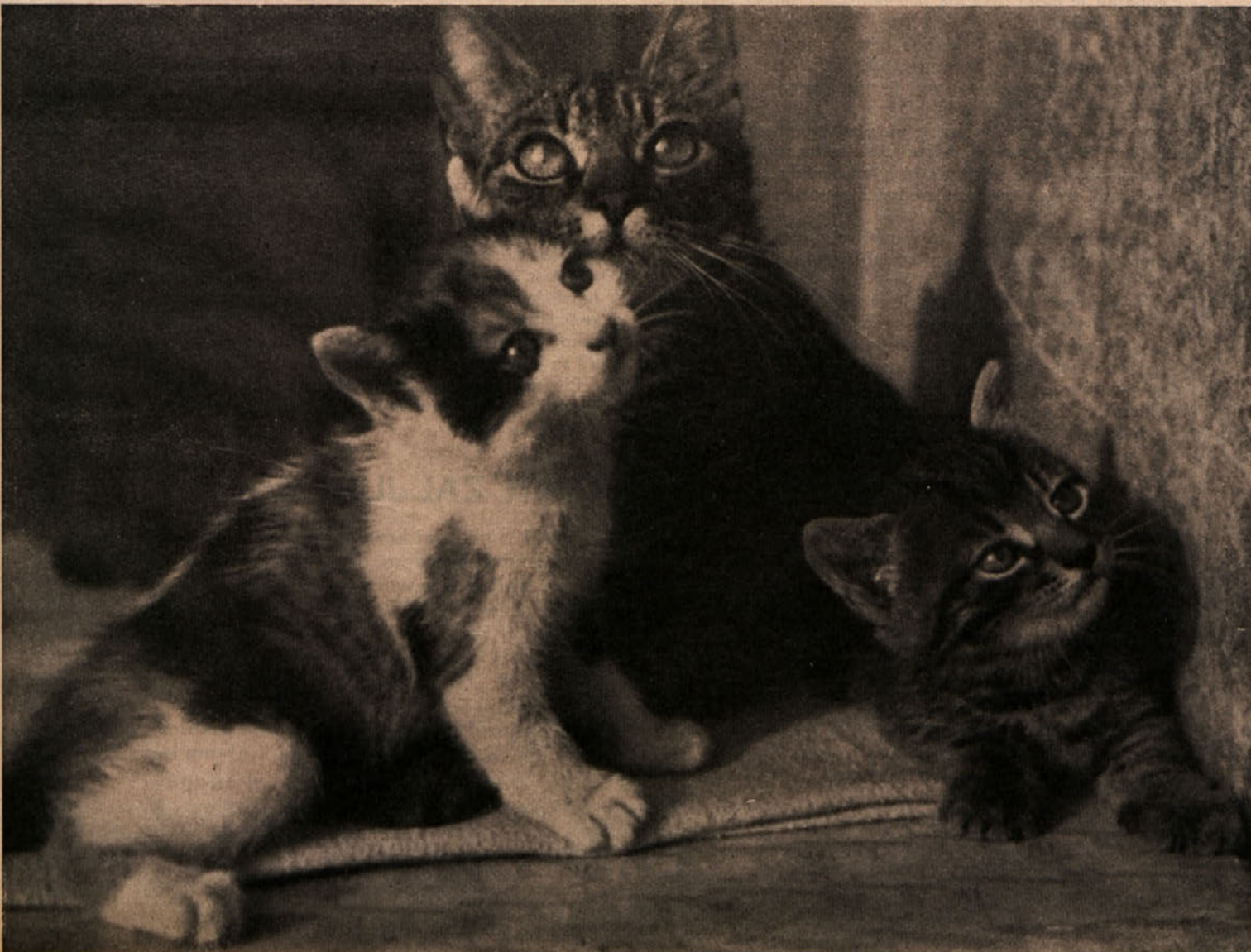
Drugo jutro je mož dremal v naročju mlade žene. Ko je ta zagledala med belimi dlakami nekaj črnih, ki so jih bile škarje stare žene v naglici pustile, je dejala: «Porezala mu bom bele dlake, tako da bo mislil, da je mlad, pa se bo naveličal stare žene in imel poželenje samo po meni.» In porezala mu je bele dlake.

Tako je minilo nekaj dni, ko je starec zapazil, da se ljudje muzajo in posmehujejo njegovi bradi. Prijel se je za brado in videl, da ni na njej nobene dlake več.

Kateri izmed žena je bilo ustrezno?

(Priredil Cv. K.)

Nekaj bo . . .

Pierre Rezelow:

PRST BOŽJI

o bi kdo trdil, da je znal Anton Terminus skoraj tako plavati kakor riba, bi ne pogodil pravega. Zakaj Anton Terminus je res plaval kakor riba. Šele v vodi se je čutil v vsej svoji moči. Plaval je po vseh metodah, na vse načine, da so ga gosti v Biarritzu kar občudovali.

Neki dan, ko se je izprehajal po obali, je Anton Terminus zagledal silo ljudi, zbranih na svetlem obrežju. Stekel je hitro tja in videl, da zre več ko tri sto ljudi na morsko površino, kjer so se tri mlade deklice borile z valovi. Nihče ni vedel, kdaj so zašle tja, zdaj pa, ko so gledali to borbo, so skoraj vsi mislili, da so izgubljene.

Anton Terminus se ni prav nič pomišljal, ampak je kar skočil v morje. S svojimi močnimi rameni je rezal valove in se srečno približal deklicam. In vsako posebej je prinesel na obalo. Ko se je odpravil tretjič, so mu jele moči pešati. In ko je prinesel tretjo deklico, se je zgrudil nezavesten v pesek.

Drugo jutro se je pričelo zanj novo življenje. Tri mlade deklice, tri ljubke sestre, so tekmovala, kako bi mu omilile življenje, da se mu na ta način oddolže za rešitev. Brigita mu je nanosila bonbonov, Marija cigaret, Irena pa cvetic. Pod servieto, pod blazino, celo v copatah je našel prijetna iznenadenja v obliki majhnih, okusnih daril.

Irena je mislila, da je ona tista, ki je izvoljena. Mar ni nje prvo prinesel iz morja? Marija je bila v duši prepričana o nasprotnem, saj je njo po hudem naporu rešil zadnje. Zaradi nje je prav za prav tvegalo svoje življenje! Brigita spet se je skrivnostno smehljala, češ: Naj si mislita, kar si hočeta! Kaj vesta onidve! Gotovo me ni hotel prve rešiti, da bi s tem ljudi ne opozoril na to. Tudi zadnje ne, ker ni hotel riskirati mojega življenja!

In roditelja? Kajpak, tudi onadva sta se zavedala, da morata mlademu junaku izraziti svojo globoko hvaležnost.

— Kajneda? Vi boste to jesen gost na našem domu. Priredili bomo imeniten lov na lisice! — je govoril oče.

— Upam, da nam napravite to veselje, mi bomo skupaj potovali — ga je vabila mati vsa vesela. — Mi vas ne pustimo samega tukaj! Januarja meseca pa pojdete z nami v Cannes, kjer imamo svojo vilo in jahto. Boste videli, kako se bomo dobro imeli.

Anton Terminus je živel kakor prepelica v prosu. Samo zadovoljstvo, nobenih skrbi. A vendar se je moral odločiti. Deklice so bile zale in bogate. Priložnost je bila sijajna, saj se mu je zdelo, kakor bi roditelja komaj čakala, kdaj bo katero zasobil. Pa tudi deklice... Samo on se ni mogel odločiti, katero bi si izbral...

Z Ireno bi se počutil srečen, to je gotovo. Bila je tako ljubezna in dobra... Tudi življenje z Brigito se mu je zdelo polno miline... A tudi Marija bi ne bila napačna žena...

Ni se mogel odločiti. Kar žal mu je bilo, da si ni izbral druge sestre. In vdano je čakal, da mu prst božji pokaže pravo pot...

Lady Bawden je atrakcija plaže. Stanovala je sama v najimenitnejšem hotelu, se oblačila kar se da razkošno in bila lepa kakor boginja. Mimo tega vdovica in večkratna milijonarka. Toda ogibala se je družbe, hodila povsod sama in ni kazala svoje simpatije do nikogar — razen do črnega škotskega terierja Rera, ki se ni ločil od gospodarice ne podnevi ne ponoči. Črn, grd, kosmat, osovražen od cele vojske lovec na dote, je spremljal lady Bawden na njenih samotnih izprehodih in tudi kadar je bila v družbi. Lady Bawden ga je oboževala.

Tisti večer se je izprehajala lepa Angležinja kakor vsak drug večer sama ob morskimi obali. Rer se je podil veselo okoli nje in se igral z majhno žogo. Morje je bilo nemirno in razburkano. Nihče ni zapazil, kako se je to zgodilo. Rer se je malo močneje zagnal v svojo žogo, ki je zletela v morje. Hotel jo je doseči, toda valovi so ga vzdignili in ga daleč odnesli.

Lady Bawden je obupno kriknila. Ali v tistem trenutku, ko je ubogi psiček izginjal v razbesnelih valovih, se je neki moški pognal v morje.

Napravil je nekaj močnih sunkov, ki so pokazali, da je mojster, in že je bil Anton Terminus na kraju nesreče. Potopil se je za nekaj trenutkov, in še malo, pa je izročil mokrega psička lastnici.

— Mama, ali si videla? — je besnela Brigita. — Zaradi te grde živali se ni premišljal, da riskira svoje življenje!

— A tukaj je še nevarneje kakor tam, kjer je nas rešil! — je siknila Irena, zelena od ljubosumnosti.

— Prepričana sem, da je reševanje njegova obrt! — je ironično pripomnila Marija.

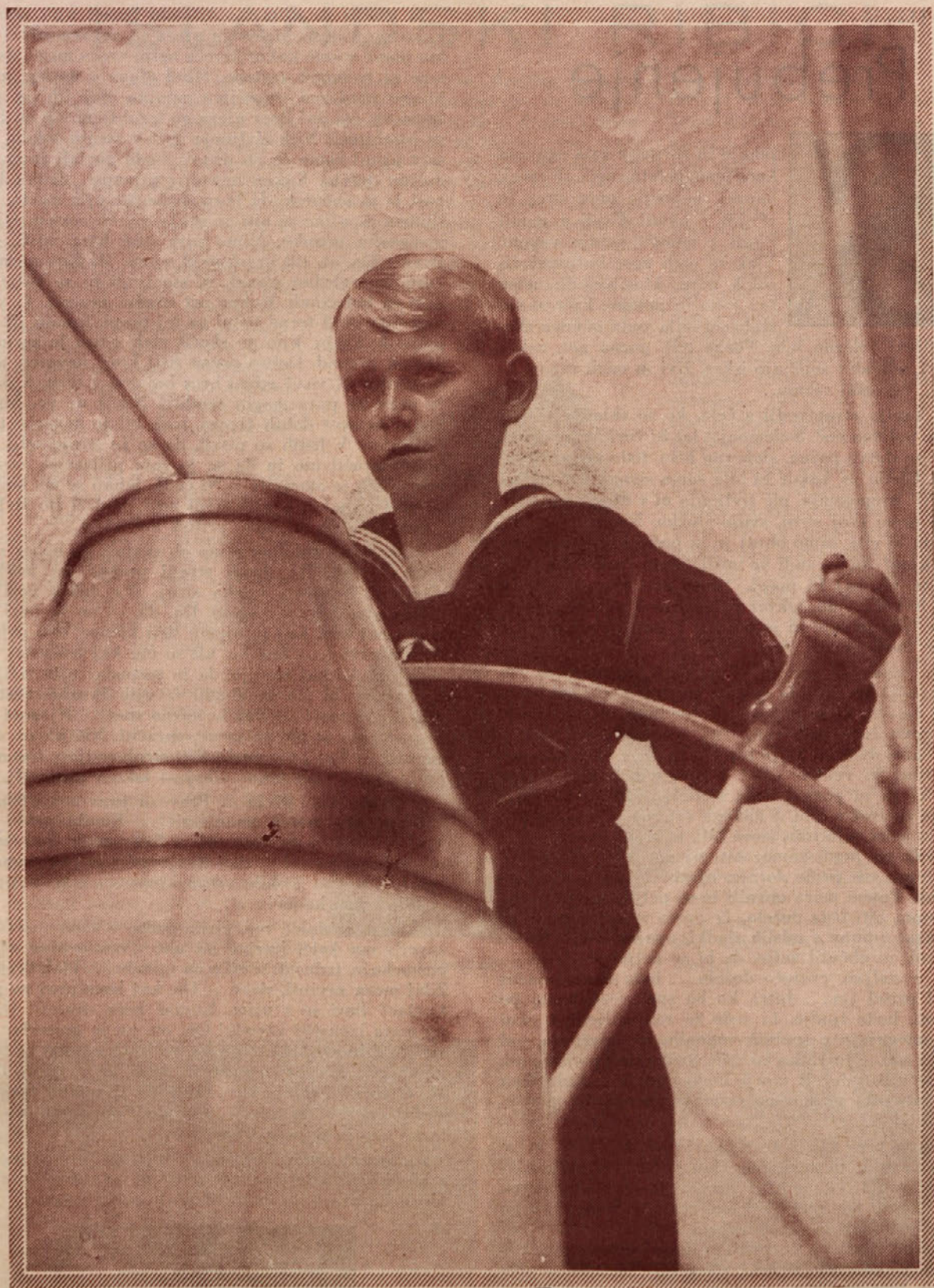
Ko se je Anton Terminus, moker in pozdravljen z navdušenimi vzkliki prisotnih, približal sestram — se je srečal z neprijateljskimi pogledi štirih dvojic oči, da je takoj vse razumel. In to se mu je zdel prst božji. Umeknil se je brez pozdrava, kakor bi se ne bili nikoli poznali.

Čez mesec dni je imel Biarritz še eno mondensko senzacijo... Lady Bawden in Anton Terminus sta se poročila...

STAREC, KI NI BIL NIKDAR ŽALJUBLJEN

Vzvišeni svetnik Bajezid Bistami je pridigal nekoč v mošaji. S svojimi besedami je navdušil vse, male in velike, mlade in stare. Ko je priklopelo navdušenje nad njegovimi besedami do viška, je pristopil k njegovi prižnici kadilec opija in dejal: «Mojster, s silo svojega sijajnega govora navajaš ves svet na božjo stezo. Toda jaz imam do tebe prošnjo. Izgubil sem namreč osla, in prosim Te, povej mi, kje je.» Bajezid Bistami je odgovoril: «Potrpi malo! Gotovo ga najdem.» Nato je začel spet pridigovati. Med pridigo se je obrnil k vernikom in jih vprašal: «Občina Mohamedova, kaj je med vami kdo, ki ni bil še nikdar zaljubljen? Če je kateri, naj vstane.» In vstal je starec in dejal: «O šejk, jaz sem v znanosti ljubezni popoln laik. Od mojih otroških let do sive svoje starosti nisem bil še nikdar zaljubljen. Kaj je to ljubezen, ne vem. Bodi vendar tako prijazen in pojasni mi.» In Bajezid Bistami se je obrnil h kadilcu opija, ki je bil izgubil svojega osla, rekoč: «Vidiš, mož, tu je osel, ki si ga bil izgubil. Stopi k njemu in vzemi ga s seboj!»

(Priredil Cv. K.)

Mladi pomorščak

Te dni priredi Jadranska straža v Ljubljani «Jadranski teden». V tem tednu se bodo vršila razna predavanja, akademije, zborovanja, tombola, družabne prireditve itd. Dohodki tega «Jadranskega tedna» se bodo porabili v prid socialnemu skladu Jadranske straže za mladinsko okrevališče ob morju

I. Gallia:

Prebujenje

opiha in škripaje vrta ognjena kača temo poletne noči. «Naprej, naprej, naprej!» poje stroj in «Pojdi z nami! Pojdi z nami! Pojdi z nami!» vabijo vagoni. Vlak se podi med kulisami visokih gora, ki silijo do neba, čez reke in potoke, kjer skače srebrnosvetla voda iz teme. Naprej drevi železno telo. Pozna cilj, pozna pot, zakaj v glavi, odkoder sopihajo iskre, živi in misli razum — drobn, človeški razum.

Pot kaplja strojevodji s čela, ko se sklanja ven, v hladno poletno noč. Sedemnajst let že vozi po tej progi. Sleherno drevo pozna, sleherno hišo, toda ne pozdravlja je. Gleda jo, kakor bi bila samo signal, mejnik na poti. Nič hrepenenja, nič življenja ni v njegovem srcu. Pozna samo svoj stroj, svojo službo. Naprej! Naprej! Cilj mu ni cilj, samo obrat je in počitek. Naprej! Naprej! Kam? Ne ve, tudi ne misli. Samo vozi. V prostem času ne ve, kaj bi počel. Samo ure novega odhoda čaka. Nekoč... da, takrat je imel še ženo, zdaj pa je mrtva. Dim in saje so jo pokrile v srcu, zbrisale. Nič več ne misli nanjo, samo vozi.

Prav tedaj je zdrevil vlak skozi predmestje vil. Strojvodja se sklanja ven in zajema zrak, pohlepno kakor človek, ki se potaplja. S hladnim zrakom pride v njegove čute tudi vonj, tuj, težak, čudno mameč vonj. Samo dvakrat ga je zajel — in že je vlak mimo — toda vonj je vendar ostal v njegovih čutilih. Čuden vonj, ki ga ni poznal, toda sladek je bil, nekaj divjega je skrival v sebi. S kakega vrta ga je moralo prinesiti in neka tuja roža mora biti, kakršne morda cveto tam doli, na jugu, kamor hiti njegov vlak. Ne pozna tiste dežele, ne pride do nje, njegov cilj je meja gori v gorah. Potem mora obrniti in se peljati nazaj. Toda lepa mora biti tista dežela, če cveto v njej take rože! Še enkrat vdihne v mislih sladki, opojni vonj. Čudno. Še nikoli ni občutil želje, da bi se peljal še dalje — tja — v daljno, cvetočo deželo... toda danes, danes bi rad prišel tja... Jutri, ko bo spet vozil nazaj po isti poti, bodo ljudje, ki sede za razsvetljenimi okni in se iztegujejo v spalnih vagonih, že daleč. Da, oni pridejo tja... Jutri, ko bo spet vozil nazaj po isti poti, bodo že v tisti deželi, morje bodo gledali... Kako lepa mora biti tista neizmerna voda, ki po njej ne morejo voziti vlaki...

Prav za prav misli prvič, kar vozi, na ljudi, ki se vozijo za njim, in nenadoma, kakor iskra iz žrela njegovega stroja — zagori v njegovem srcu brezmejno sovrašтво do teh ljudi. Udobno sede na klopih ali pa leže v posteljah in še godrnjajo, če vozi prehitro čez kako mlako, ali pa če pridejo deset minut prepozno na cilj, v tisto tujo deželo. «Naprej! Naprej!» sopiha stroj in leze vkreber... on pa stoji tu ves sajast in poten vso noč in srepro strmi v signale, v vsako senco ob poti. Z ušesi prisluškuje dihanju stroja — ali ni tudi sam stroj, ki mora z neizmerno natančnostjo delovati — zakaj? — za koga?... Zdajci se mu zazdi služba neizmerno, suženjsko breme, ki je ne mara, ki jo sovraži, pa mora biti ves njen, samo njen s slednjim vlakencem svojega bitja.

Ti ljudje za njim... Ali kdo izmed njih pomisli, kako stoji on na stroju in preži na nevarnosti? Tedaj mu plane v srce kakor žareče oglje vroča misel, da mu srce za trenutek zastane. Misel plane v mozeg, misel, blazno predrzna, zapeljiva, opojna. Saj jih on vodi, samo on, on, on! Brez njega so izgubljeni. Če on hoče, so izgubljeni. Njih življenje drži v svojih rokah, igra se z njim! Samo če on dovoli, bodo gledali jutri tisto daljno deželo. Kakor nenadna pijanost, sladka blaznost je ta občutek, da je on gospodar njih usode. Tem ljudem za njimi se niti ne sanja o vseh nevarnostih in možnostih pogube. Mimo njih hite brez misli, brez strahu. On, on jih brani pred njimi. Majhna nepazljivost, izpregledan signal, in sto ljudi bi se valjalo v globok prepad. Dobro pozna tisti kraj, nevaren je, in še nikdar ni vozil mimo brez bojznih v srcu. Kako se je prav za prav moglo zgoditi? Nihče ne ve. Strojvodjo so sicer dobili živega, toda bil je nevarno pobit in blazen. V listih so pisali, da se je strojevodji najbrže omračil um in da se je zato primerila nesreča. Um se mu je omračil! — Ni čuda, lahko se mu omračijo, če vozi po takih krajih sredi noči, če drži sto življenj v rokah in ve, da samo pritisk na vzvod...

Vlak drevi v dolino tesno ob skalah, do nebes segajočih stenah. Na drugi strani prepad do pekla... «Naprej! Naprej!» vriska stroj. «Pa dobro pazi! Pa dobro pazi!» svare vagoni. Da, da, — on že pazi. Saj mora. Saj zna. Kaj je njemu tisti klanec, tisti ovinek! Kmalu pride!... Bog ve, ali so mu kaj hvaležni, tisti zadaj... Ali kaj mislijo, da je gospodar njih življenj. Tak padec bi jih že zbudil iz njih brezbriznosti, iz njih lepih sanj!... Naj le mirno spe!... Njegovi čuti so ostri, um se mu ne more omračiti. Nič jih ne more zmeti!... Kaj je le mislil tisti strojevodja v trenutku, ko je padal vlak tako — hej — tako v prepad?...

Vlak divja... divja... Prav za prav res prehitro! Hitrost bom moral zmanjšati!... Kmalu pride tisti kraj!... Dobro ga poznam!... Samo malo bom moral pritisniti na vzvod... tisti strojevodja je pač prepozno zavrl... potem je bilo vsega konec... krik... potem je bilo vsega konec!...

Sklanja se daleč ven, gleda podse v temo... «Zavri! zavri!» mu kriči kurjač na uho. Pomilovalno se mu posmehuje, trdno drži roko na vzvodu... Vlak divja... Zdaj mora zavreti, sicer... Da, kaj hoče prav za prav kurjač? Bori se z njim. Kurjač hoče zavreti! O, ne, ne mara izpustiti vzvoda! On, on, on je gospodar nad življenji in smrtjo!... on bo zaviral!... toda če takoj ne zavre... še ta trenutek... kraj je že blizu, tu je že! Ovinek! Ovinek! Divje tuli nekaj zraven njega... Tedaj pograbi za vzvod, potegne. Sunek pretrese železno telo in grmeče stisne ude...

Zadaj v vagonih skačejo ljudje preplašeno iz postelj, s klopi, prisluškujejo, vsi zmedeni — potem spet poležejo in posedejo in — izkušajo novič zaspati...

ISLANDSKI RIBIČI

Vemo, da je vsakdo že kdaj kaj čital ali pa slišal o islandskih ribičih in si mislil, da žive ti ljudje v sami pesmi in ljubezni. In na hitri pogled se res tako tudi zdi. Ko se ravnao ribiči s svojimi ladjami na širo morje, je to kakor praznik, ki ga proslavljajo na obali s pesmijo in godbo. In kadar se vračajo s prepolnimi ladjami rib, je veselje še večje. Žene pričakujejo možje z odprtimi rokami, dekleta, rdeča in zala, se z drhtečimi srci nasmihajo mladeničem. Ob takšnih priložnostih je videti res idilične prizore. V resnici je pa to vse drugače. Po tem velikem veselju se iz zvokov pesmi in muzike kaj dostikrat slišijo obupni kriki nezvestih žena in zapeljivcev.

Islandski ribič je dobrodušen, pošten in na vso moč gostoljuben. Ali nad vse mu je čast njegove družine. Islandski ribiči so vzorni možje, toda oni ljubijo in spoštujejo svoje žene samo tedaj, če so tudi one same vzorne. Na njih nesrečo pa so nekatere žene zelo nestanovitne in omahljive, toda silo lepe in omamljive.

Tiste dni, ko se mudijo ribiške ladje na morju, so ribiške luke nekaj časa kar puste in prazne. Teden dni, tudi dva, sede Islandke v svojih kolibah, trgovci in trgovski agenti pa prihajajo z vseh strani in že naprej kupujejo ribe, ki jih bodo naložili njih možje. Res je, da se žene z njimi ne pogajajo, to delajo ribiške zadruge, ampak trgovci so tužci in zanimivi zanje, zato ni čudo, če marsikatera žena in dekle skrivoma pogleduje izza zaves pri svojih oknih. Prve dni žensk skoraj ni videti. Če

že mora katera družina sprejeti trgovca na stanovanje, ga sprejmo odrasli otroci, le če ni drugače, žena. Večina družin pa skoraj mora sprejeti tužce čez noč, ker se nikoli ne ve, kaj prineso barke, kadar se povrnejo. A trgovci in agenti se znajo z lepimi besedami in prijaznimi pokloni približati tudi najbolj hladni Islandki... Tako minevajo dnevi. Na morju pa se ribiči na žive in mrtve trudijo, da bi se vrnili z obilno lovjo, ki bi omogočila njih družinam udobno življenje.

Islandsko dekle.

In ko se povrnejo barke... Oj, ni to več tisto romantično življenje islandskih ribičev, ki nam ga je ovekovečil Pierre Loti. Življenje se je tudi ondi izpremenilo. Izmučeni ribiči se vračajo k svojim ženam s sumničanjem, toda z ledenim molkom na ustnah. Nikoli ne pride preko teh ust, ki diše po tobaku in ribah, beseda očitka. Molče ribiči, ker vedo, da niso mogli prinesiti z morja drugega ko ribe, ribe in ribe. A žene hočejo svile, dišav, draguljev. Molče. Toda kadar se jim pred očmi zabliska resnica, se zabliska tudi samokres. Takrat se iz zvokov muzike in pesmi zasliši tudi obupni stok ranjene žene.

A niso redki primeri, da zagledamo katerega izmed trgovcev tudi privezanega za drevo, iznakaženega, brez ušesa ali pa nosa. Islandski ribič molči, včasih lahko sploh molči zaradi sramote, ki mu jo je napravila žena, toda dekletom tega greha ne odpuste. Osramočeni mladeniči se včasih po zverinsko maščujejo ne samo nad dekleti, ampak tudi nad tistimi, ki so jih zapeljali v greh. Zgrabijo nezvesto dekle, potem pa v barko z njo in na morje. In če se prepričajo, da je bila res nezvesta, jo zvežejo in vržejo v morje, a ne tako, da utone, ampak da ostane vso noč v vodi, da jo žro ribe. Včasih pride tudi som in jo odtrga od barke.

To jim je prešlo v kri, je postalo življenje teh ljudi. To jim je neke vrste tolažba.

In zato, pravijo, so šle žene islandskih ribičev letos z njimi skupaj na morje.

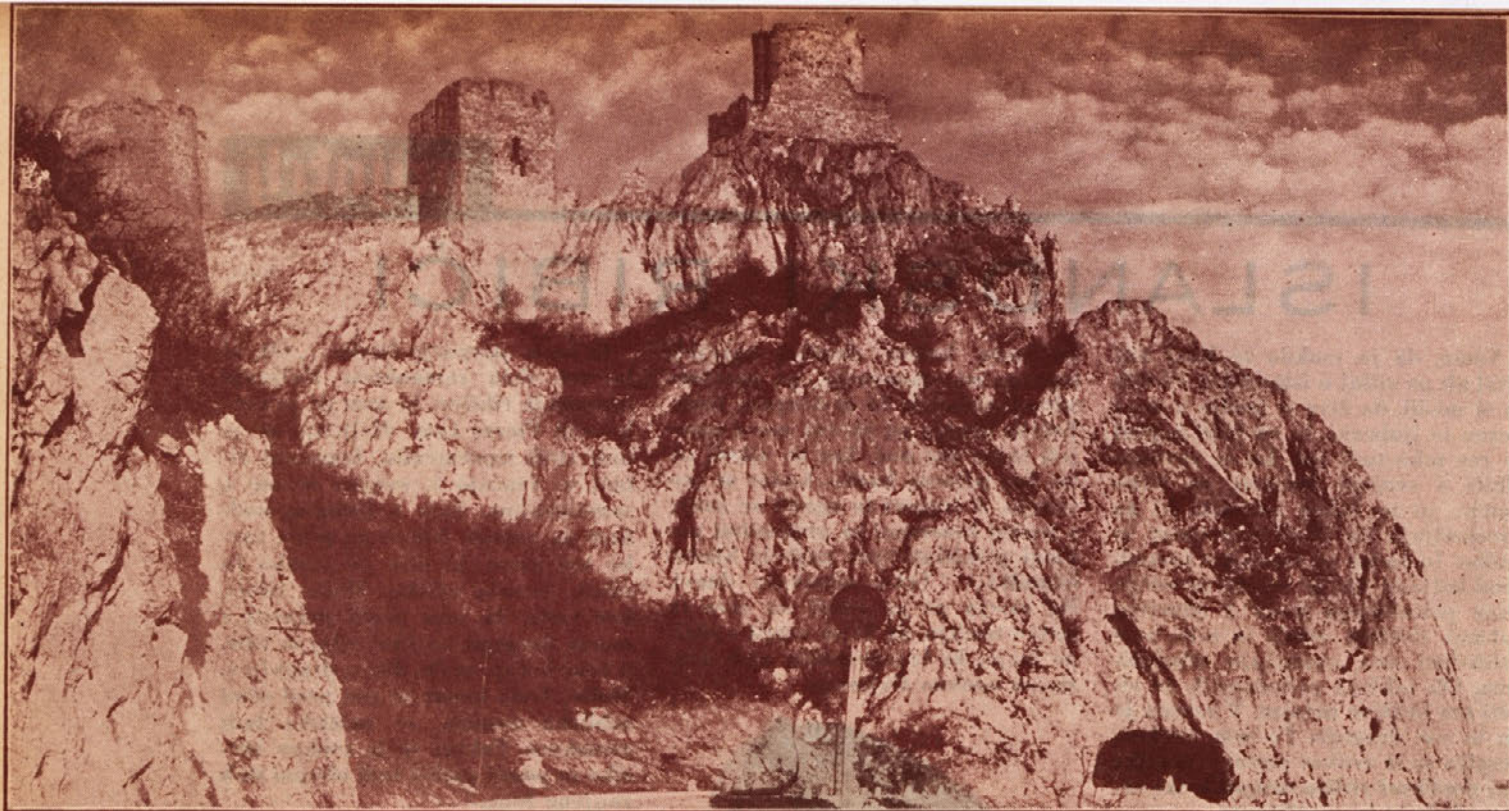
—r—

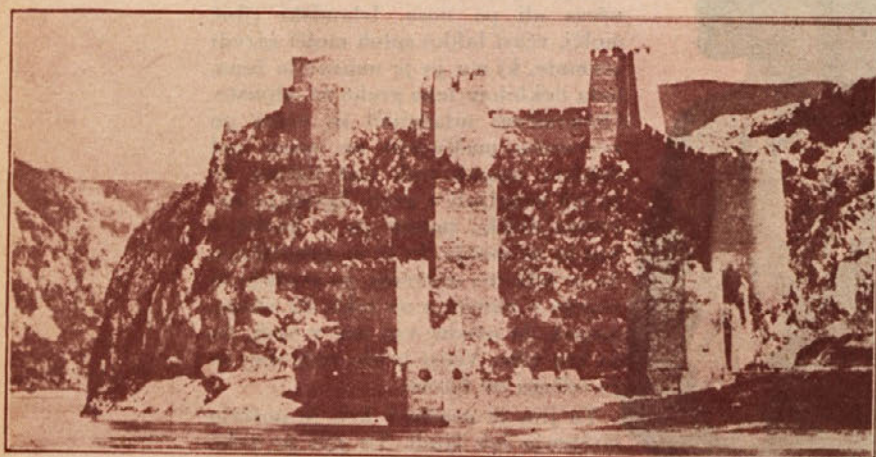
Tipična ribiška krčma.

Dva islandska ribiča.

Grad Golubac s cestne strani.

Razvaline gradu Golubac, enega najlepših gradov srednjeveške Srbije. Grad je stal ob vhodu v romantično djerdapsko sotesko, skozi katero teče Dunav. Slika kaže Golubac z dunavske strani.

Opica - filozof

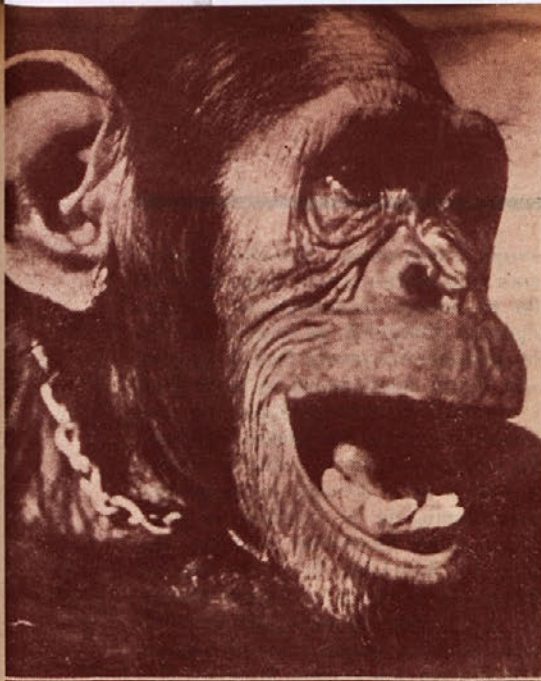
Prosim, ne jezite se takoj! Opica ne zna govoriti. Tudi misliti ne. Toda — hm — ali mislite, da bo to poslednje res? Če ste kdaj opazovali kakšno udomačeno opico, ste morali spoznati, da ima vendar precejšnjo porcijo razuma. Če pa sami niste mogli tega dognati, potem pa vam moramo mi to povedati, in sicer na podlagi dognanih dejstev, ki jih mora priznavati tudi resna znanost.

Ob neki priložnosti smo opazovali lepo opico v razkošnem salonu neke imenitne dame. Ne mogli bi reči, da je tej opici česa manjkalo. Nasprotno! Po svetu je dosti ljudi, ki bi bili radi na njeni stopnji, toda na zemlji je žal tako, da vsakdo ne more biti opica. Bogatin in siromak sta si vendar enaka, opica v razkošnem salonu

in opica v pragozdu pa se ločita po tem, da opica v pragozdu ne pozna človeka in je nekako srečnejša. Lahko bi rekli, da je to nekaj samo ob sebi umevnega. Da, če se opiramo na to, da ima opica v salonu po navadi verigo okoli vratu in zato ne more plezati po drevju. Toda ne gre za to. Reči moramo nasprotno, da se opica zelo hitro navadi neskrbnega življenja v imenitni hiši in da se prav nič slabo ne počuti, ko se izprehaja po mehkih, dragocenih preprogah in pleza po udobnih naslanjačih. Razen tega je v tem razkošju vse polno raznih zanimivih reči, ki se zna opica z njimi prav zabavno ukvarjati. Torej je salon ne moti, ampak dosti bolj tisti ljudje, ki so v njem in ki jih pametna žival nikakor ne more in ne zna razumeti. Ali vam mar tele slike ne kažejo, da zna opica tudi misliti in da zna s svojimi kretnjami misli celo izražati?

«Tega pa nikakor ne morem razumeti! Saj je Lily čedno dekletce! Drugače bi je gospod tako pogosto ne objemal in poljubljal...»

Gospa je omahnila v naslanjač, opica pa se je prijela za trebuh, kakor bi se bala, da bi od smeha ne počila.

Na primer tale slika: Opica je sedla za mizo in gleda stvari, ki so tu zbrane, pa si misli:

«Kako so ti ljudje čudni... Videla sem že moža naše gospe, ki prav pogosto sedi za to mizo in si z nečim razbija glavo. Potem pa vzame vselej kos papirja in začne po njem nekaj čečkati. Ali ni res nesrečno bitje? Nепrestano se s kakšno rečjo muči. Me opice smo v tem pogledu dosti bolj praktične. Samo to delamo, kar se nam ljubi in kar nam je všeč.»

In ko dobrodušno tako premišlja, pride v sobo gospa, ki se je pravkar vrnila z izprehoda. Nekam vesela je videti. Stopi k svoji miljenki opici, jo pogladi in potem še malo počohla za ušesi. Nato pa jo vpraša:

«Ti neumnica, kaj pa delaš tu?»

Opica jo začudeno, skoraj učenjaško pogleda, skoči s stola in se ji obesi za vrat. Za trenutek jo ovohava, potem pa zmaže z glavo in reče tiho sama pri sebi:

«Spet nekaj čudnega, česar ne razumem. Kadar se gospa vrne z izprehoda, se mi zdi, da diši po nekem drugem moškem. Po vonju bi sodila, da mora biti ta možki dobričina. Skoraj bi sodila, da se ne tolče tako po glavi kakor naš gospod... Aha, aha!...» se spomni opica in objame gospodarico okoli pasu. «Zdaj vem! Gospa se mi zdi, da mora biti taka kakor moja tetka, ki je imela dva moža in sem imela jaz tako dva strica, čeprav je imel moj oče samo enega brata.»

Pogosto se zgodi, da je opica priča, ko gospa pri svoji jutrnji toaleti strašno zmerja svojo postrežnico Lily. Tedaj vzame zmedena opica gospodove naočnike, kakor bi hotela z njimi boljše razumeti, kaj naj to pomeni, in si misli:

«To je pa spet nenavadno in čudno! Saj je Lily čedno dekletce! Drugače bi je gospod tako pogosto ne objemal in poljubljal.

Časih se zgodi, da se na skrivaj posmehuje, ko vidi, da se gospa s čim muči. Pri gospodu je prav tako. Tako je nekoč izvlekla iz gospejine torbice neko pismo in ga skrila. Ko je gospa vzela torbico in jo odprla, je prebledela kakor zid, in je seveda takoj spet poklicala Lily:

«Lily, kdo je bil v moji sobi?» jo je vprašala s precej zmedenim glasom. «Ali niste morda vi odprli moje torbice? Nekaj denarja mi je zmanjkalo.»

Lily se izgovarja in trdi, da ona ni bila. Še razjoka se nazadnje. Opica

«O, ko bi Lily vedela, kako je v resnici! Kakšen denar? Jaz sem izvlekla iz torbice kos papirja, ki diši po tistem gospodu z gospejinega izprehoda...»

pa sedi v naslanjaču, kadi cigareto in se sama pri sebi smeje.

«Oh, ko bi Lily vedela, kako je v resnici!» si modro reče. «Kakšen denar? Jaz sem izvlekla iz torbice kos papirja, ki diši po tistem gospodu z gospejinega izprehoda. Kdo ve, morda je to njen denar? Ali je sploh denar? Ali ni denar malce drugačen?»

Tisti trenutek stopi gospod v sobo. Nekam slabe volje je videti. Gospa ga čudno gleda. On pa začne hoditi po sobi gor in dol, potem pa sede v naslanjač pri oknu in se zagleda nekam daleč. Tedaj stopi gospa boječe, skoraj neslišno k njemu in ga skrbno vpraša:

«Ali si bolan, dragi moj?»

«Glej no, kakšna je zdaj!» si misli opica in se sama pri sebi smeje.

«Pusti me!» reče gospod osorno in se okrene stran.

Gospa od strahu kar odskoči. Na obrazu se ji vidi, da ne ve, zakaj je gospod tako slabe volje. Toda slabo vest mora imeti, to se ji pozna. On pa samo plane pokoneu in ji reče v lice:

«Danes ne pojdeš na izprehod!»

«Tako? Ali smem vprašati, kaj ti je to prišlo na misel?... Ali se ti meša?...»

«Nič se mi ne meša. Zadeva je prav preprosta.»

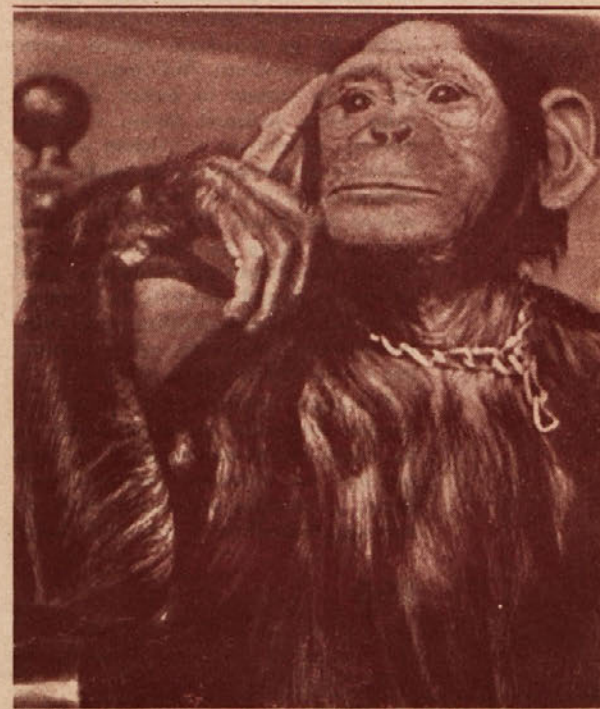
Gospa je prsteno blede. V zadregi in strahu se vsa tresе. Ustnice ji drgetajo, toda niti besedice ne more ziniti. Opica se kar zvija na stolu, tako jo tresе smeh.

«Torej?...» zajeclja žena, toda mož ji skoči v besedo:

«Nič ne pomaga, draga moja. Moja teta mi je sporočila, da se popoldne pripelje k nama. Zdaj sva za štirinajst dni dobra. Leto življenja bi dal, ako bi je ne bilo...»

Gospa je omahnila v naslanjač, opica pa se je prijela za trebuh, kakor bi se bala, da bi od smeha ne počila. Potem je izvlekla izpod pazduhe papir, ki ga je prej ukradla. Raztegnila ga je in hotela začeti brati. Toda ker tistih črnih kavk ni razumela, ga je še enkrat povohala, potem pa je pljunila nanj in napravila iz njega majhno žogo. Zamahnila je z roko in jo zagnala tako spretno, da je zadela gospo v lice. In medtem ko je gospa nekaj zamrmrala, kar je bilo podobno kletvici, je padla žogica nekam za knjižno omaro...

«O, kako so ti ljudje čudni!»

Borba za premoč v Tihem oceanu

V katerikoli list pogledamo, vidimo, da je vzhodnoazijska politika v ospredju zanimanja vesoljnega sveta. Človek skoraj ne razgrne nobene lista, da bi v njem ne naletel na kakršnokoli vznemirjajočo vest z Daljnega vzhoda: spor med Japonsko in Rusijo, vzajemno ameriško-japonsko nezaupanje, nasprotstva med Japonsko in Kitajsko, angleška pomorska konferenca v Singapuru, bojazen Nizozemske za njeno kolonialno posest v Indiji, ojačevanje pomorskega oboroževanja, prodiranje japonske trgovine v vse dele sveta. Vsaka vest senzacionalnejša od druge.

Ni to prvič, da vesoljni svet napeto pričakuje, kako bo rešen problem Pacifika. Tako je bilo že v letih 1894—1896, ko je neki znan list objavil članek z naslovom: «Narodi Evrope, čuvajte svoje najsvetejše pridobitve!» Prav tako tudi v letih 1904—1906, ko je svet zvedel, da je nastala tako rekoč čez noč še ena velesila, in nazadnje po koncu svetovne vojne, ko so japonske čete prodrle do Omska v Sibiriji. Vselej so se slišali glasovi, opomini, ki so prerokovali v bližnji bodočnosti nezbežno vojno kot edino rešitev vprasanja na Daljnem vzhodu.

Ne gre samo za politične in gospodarske interese vzhodnih narodov — h katerim moramo prištevati tudi Zedinjene ameriške države — ki so dandanes odločilnega pomena, ampak vse kaže tako, da bo svetovno politiko na Daljnem vzhodu topot odločila jasno opredeljena politična volja naroda, ki si je med vsemi ostalimi eksotičnimi narodi edini umel ohraniti svojo popolno politično neodvisnost. To politično voljo Japonske lahko smatramo za najizrazitejšo voljo, ki jo narekuje zavest njene vrednosti na svetu. Nobenega dvoma pa ni, da ostane ta narod, ki si je tako hitro priboril mesto v krogu velesil, neomajen v svojem sklepu, da te svoje pridobitve za vsako ceno obdrži in da jih, če bo treba, z vsemi silami tudi brani. Da to ne bo lahka reč in da se ta na Daljnem vzhodu doslej izvojevani prevladujoči položaj ne bo mogel ohraniti, da bi hkrati ne bil v škodo ostalim ondi zainteresiranim narodom, vedo Japonci prav tako dobro kakor ostali svet.

Evropski mednarodni problem, usodna dedovina svetovne vojne, in na drugi strani usmerjanje javnega mnjenja na notranje politične razmere, so obrnile pozornost sveta od razvoja dogodkov v vzhodni Aziji.

Topovski streli, ki so odjeknili v septembrskih dneh kot uvod v novo aktivno politiko Japonske na Vzhodu, so delovali kot pravi alarm in predramili Evropo iz njenih sanj. Ni še zamrl njih odmev, že so nove razburljive vesti spravile ves svet v mrzlično pričakovanje. Japonska, ki je samo na videz pred gospodarskim polomom, se je pojavila kot nevaren tekmeč ne samo v vzhodni Aziji, ampak tudi v Evropi, Ameriki in celo v Afriki. Ko je vse mislilo, da preživlja japonska industrija svoje poslednje stresljaje, si je ona s skrajno silo in stvariteljsko močjo opomogla in pregnala iz svoje dežele v razmeroma kratkem času, v nekaj mesecih, najstrašnejšo pošast — pošast nezaposlenosti. Najprej je vse mislilo, da bo borba proti navalu japonskega blaga olajšana s tem, ker je bilo vse prepričano, da je japonsko blago slabo, in zato dober kup. Toda hitro se je pokazalo, da je ponudeno blago po svoji kakovosti na vse strani sposobno za konkurenco.

To so v bistvu pglavitni vzroki sedanje aktualnosti vzhodnega problema, ki je čisto izgubil svoj krajevni značaj in postal dandanes eden najvažnejših problemov vsega sveta.

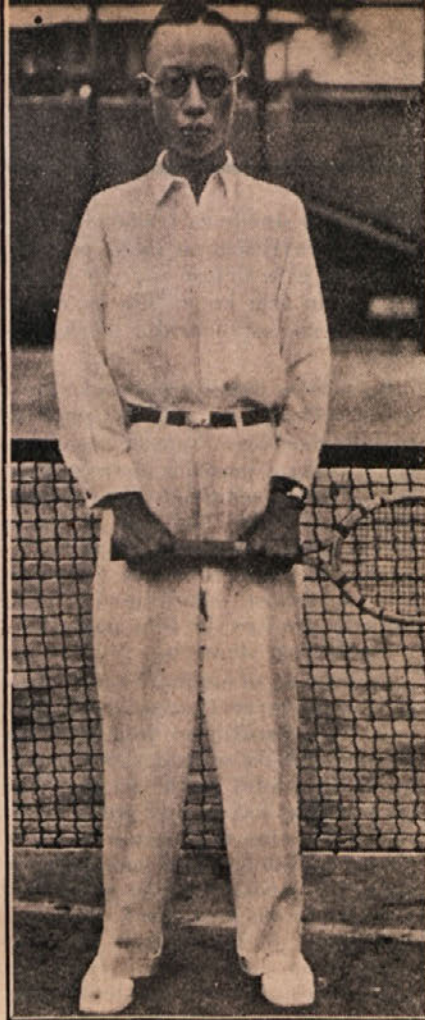
Najbolj so seveda zainteresirani tisti veliki narodi, ki bivajo okoli Tihlega oceana. Med temi v prvi vrsti najbližja soseda Japonec Kitajska republika, kolikor se pod tem imenom sploh more govoriti o njej kot o državni celoti. Razrvana moralno in gospodarsko upropaščena po meščanskih vojnah, ki pustošijo to deželo malone že četrto stoletja, je ona nesposobna, da odigra kakršnokoli aktivno vlogo v razvoju tega problema. Pa vendarle ne bo njena vloga pri tem čisto brez vsakega pomena.

Svet le prerad misli, da ta prostrana dežela razpada in da bo v najkrajšem času razkosana na več državnih tvorb. Razen osrednje vlade v Nankingu, ki je dandanes komaj še v treh provincah resničen gospodar, je še samostojna južnokitajska vlada v Kantonu, potem Severna Kitajska, razdeljena v domene in interese sfere raznih generalov, medtem ko so province v notranjosti v popolni oblasti komunistov. Tibet se je odtrgal od državne skupnosti in je razen tega ugrabil še nekatera druga ozemlja. Mandžurija je bila s pomočjo Japonske proglašena za svobodno državo, Osrednja Mongolija je posnemala ta zgled in proglašila meseca decembra lanskega leta

svojo neodvisnost. Vzhodni Turkestan tudi očitno izraža svojo namero, da se odcepi in odtrga od matice. Zgornja Mongolija je že pred več leti ob podpori Sovjetske Rusije proglašila svojo neodvisnost, a pokrajina Urangkaja je pristopila pod imenom Tanu-Tuva Zvezi sovjetskih republik. Pa vendar ostane še vedno Kitajska, o kateri se v Evropi malo govori, vzlic temu, da je izgubila te relativno slabo naseljene obmejne pokrajine, Kitajska, ki je še zmeraj močnejša in večja od države Minga, da je mandžurski osvajalci ne bodo tako izlahka spojili s svojo državo. Likvidacija nekdanjega mandžurskega cesarstva, ki se je šele zdaj izvršila — in sicer 23 let potem, ko so bili pregnani mandžurski gospodarji — bi morda celo prej pripomogla h konsolidaciji Kitajske kakor k njenemu razpadu. Pri tem je vsekakor silo važno to, kakšno stališče zavzame proti svoji sosedi Japonski.

Bodoči kitajski diplomat.

Japonski rekorder v tenisu.

Hkrati so se tudi vodilni krogi zdramili in uvideli, da jim je japonska soseda, ki ima s Kitajsko mnogo skupnih lastnosti, podobnejša od osovraženega zapadnjaka, ki svojo kožo vse preveč ceni, da bi jo zaradi Kitajske nosil na prodaj.

Panazijska misel, ki jo Japonci s spretno propagando širijo, dobiva vse večje število pobornikov med Kitajci, dasi so širši narodni sloji še vedno navdahnjeni z najhujšo mržnjo do nenasitnega osvajalca z otoka. Veliko jih je, ki vidijo že zdaj v včerajšnjem nasprotniku jutrišnjega zaveznika. Japonska, ki je o razpoloženju kitajskega naroda morda bolje poučena kakor vsak drug, je spretno izkoristila ta povoljni preokret v svoje namene. Sklep, da prenehajo oblegati Peking, in to, da so slovesno vrnili Kitajcem šanhajkvan, ni zgrešilo svojega dobrega vtiska. General Čang-Kaj-Ček, ki je že dolgo čakal na ta preokret, odkrito kaže svojo pripravljenost, da upostavi s sosednim cesarstvom, kjer si je pridobil tudi svojo vojaško izobrazbo, vezi pomirljivega in prijateljskega sodelovanja. Čisto naravno je, da je Japonska pod pritiskom rusko-ameriškega zblizanja bolj pripravljena kakor kdaj poprej, da se pokaže svoji veliki sosedi bolj na-

klonjena. Prizori pobratimstva med japonskimi in kitajskimi častniki se smatrajo povsod za prve znake polne izpremembe sedanje slike vzhodnega problema, če bo seveda ta šahovska poteza, naperjena proti Rusiji in Ameriki, uspela do kraja. To kaže, da Japonska pri reševanju pacifiškega problema ne bo osamljena, ampak da bodo morda z njo vsi azijski narodi. Zato je jasno, kako važen je ta problem za Anglijo in Nizozemsko, pod katerih oblastjo so milijoni in milijoni azijskega naroda, zato je tudi kaj lahko razumljiva pomorska konferenca v Singapuru in doseženi angleško-nizozemski sporazum.

Najtežji je položaj Zedinjenih ameriških držav. Kot gospodar Filipinskih otokov, ki bi po pogodbi že davno morali biti samostojni, so one po novem kurzu japonske politike hudo ogrožene v svoji kolonialni posesti. Filipini, na katerih so Američani v precejšnji manjšini proti domačemu prebivalstvu, so precej oddaljeni od matice. Najvažnejši oporišči, ki sta na poti do njih, Hawaii in Guam, nimata več tiste strateške važnosti, ki sta jo imeli še do pred nekaj leti. Hawaii je zaradi pretežno japonskega življa kot baza prav negotov, Guam spet je izgubil skoraj vso vrednost, ker je obkrožen z otoki, ki so pod japonskim mandatom in so pripravno zavetišče za japonske podmornice.

Stališče Rusije k temu problemu si je treba ogledati s treh vidikov. V prvi vrsti je Japonska največji sovražnik komunizma v Aziji. Sen, ki je bil že tako blizu svojemu uresničenju in ki naj bi bil v nadomestilo za neuspelo revolucijo v Evropi ustvaril komunistično Kitajsko, se po zaslugi generala Čang-Kaj-Čeka ni izpolnil. Zdaj je Mandžukuo zagoda med Sovjetsko Rusijo in Kitajsko, kjer komunizma vzlic vsem naporom še vedno ni mogoče čisto iztrebiti. K temu se pridružuje drugo važno dejstvo: veliko število iz Mandžurije pobeglih Belorusov. Stari pustolovec ataman Semjonov je ne-

prestano na poti med Harbinom, Šangajem in Tokiom in si prizadeva, da bi zbral 100.000 mož bele armade, ki bi jo dal, ako bi bilo treba, na razpolago vladi Mandžukua, za kar bi mu ta v znak hvaležnosti za storjene usluge dala zemljo vzdolž vzhodne kitajske železnice, kjer bi se naselili njegovi ljudje, s katerimi bi uresničil davne sanje o vzhodno-sibirskem carstvu. Seveda ni mogel ataman ne pri japonski ne pri mandžukijski vladi dobiti zadostne podpore za svoje načrte, četudi ves sovjetski tisk nasprotno trdi. Največje vznemirjenje pa vzbuja pri Rusih ustanovitev nove Srednje mongolske države, ki je z Mandžukuom v tesni zvezi. Z ustanovitvijo te nove države se je zelo nepovoljno za Rusijo izpremenil tudi odnošaj zunanje Mongolije do nje, dasi je ona to zemljo že smatrala za sestavni del Sovjetske republike. Upori v nekaterih pokrajinah so prisilili Rusijo, da je svojim podložnikom že decembra meseca lanskega leta svetovala, naj zaradi svoje varnosti zapuste to deželo. Zakaj zunanja Mongolija, ki je že tako neprijateljsko razpoložena proti Rusiji, bi ne samo lahko ogražala njeno sedanjo strategično važno pozicijo z boka, ampak bi tudi kot skrajno posledico lahko pripravila Mongolom po krvi sorodne prebivalce Tanu-Tuva in Burjatske republike do tega, da bi se odcepili od Sovjetske unije. Ni zatorej nobeno čudo, če odmevajo zadnji čas po Sovjetski republikli bojne trombe, ki se, odkar so Rusi sklenili pogodbo z Ameriko, čuti dovolj močna.

Idiličen prizor z Daljnega vzhoda.

Ali znajo žuželke misliti?

Mravlje-gasilke

Ali opravljajo žuželke vse svoje delo, ki je časih tako popolno, da zbuja naravnost občudovanje, samo po nekem naravnem nagonu ali pa znajo tudi misliti? Prirodoslovci se zaradi tega vprašanja že dolgo prepirajo, in to ni prav nič čudnega, saj doslej še nikomur ni uspelo, da bi odkril bistvo in izvor živalskega instinkta.

Kolikor zveni beseda smešno, vendar moramo govoriti o nekakšni živalski psihologiji. In da jo bo človek spoznal in dognal njeno posebno bistvo, mora čisto izločiti svojo, človeško. Pri kakšnem živalskem delu se ne sme vprašati: «Kaj bi napravil jaz na njenem mestu?» Po takem vprašanju bi prišel do čisto napačnih, časih naravnost smešnih zaključkov. Zakaj skoči na primer navadna zelena kobilica naravnost kvišku, kadar jo hočete prijeti, in vam dostikrat kar sama pade v pesti? In kaj je neumnjšeja kakor to, da hodijo dolge trume živali druga za drugo? Saj ste gotovo že kdaj videli mravlje, ki si napravijo po več metrov dolgo pot. In zakaj mravlje dostikrat puste, da jih pohodite, in niti ne poizkušajo bežati?

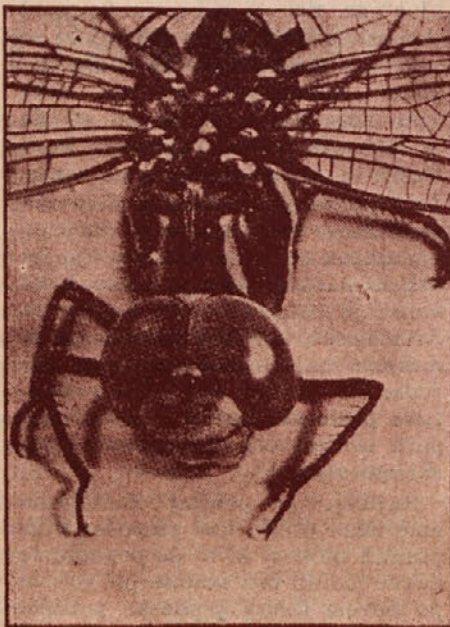
Ali ste že kdaj napravili tale zanimivi poizkus: vzemite več žuželk, ki nimajo kril, in jih denite na krožnik. Vse, druga za drugo, bodo te kale po robu krožnika, dokler ne bodo čisto onemogle.

Če molju malo osmodite krila in ga potem izpustite, vam zleti naravnost v ogenj.

In še dosti je takšnih nenavadnih nerazumljivih in zanimivih zgledov za čudno živalsko pojmovanje vsega.

Iz vseh teh primerov sklepamo lahko nekaj zanimivega. Pojav človeka je v življenju žuželk nekaj skoraj neznanega ali vsaj zelo redkega. Na milijarde žuželk pride komaj po en človek, in čemu bi morale potem žuželke uravnavati svoje življenje in svoje navade po človeku? Po čem more na primer navadna travniška kobilica vedeti, da človek sploh obstoji? Nevarnost, da bi jih človek poteptal, je pri mravljah glede na njih število tako minimalna, da nanjo skoraj ne morejo računati oziroma da jim z njo ni treba računati.

Žuželke so po večini živali, ki žive iz navade in navade podedujejo. Razumevanja jim pri delu ni treba, zato nimajo organa, ki je sedež razuma, dovolj razvitega. Razvijati se oziroma reagirati začne ta organ šele

Mravlja-gasilka.

tedaj, ko se začno življenjski pogoji teh žuželk izpreminjati, in to, kar delajo v takih okoliščinah žuželke, zbudi pri ljudeh nenavadno začudenje.

Dolgo in brez prenehanja so raziskovali življenje žuželk, zlasti mravelj. Pri teh so na primer odkrili, da gase ogenj v svojih domovih-mravljiščih z mravjo kislino, ki jo izločajo iz neke žleze na zadku.

Kako so to dognali? Dan za dnem so pripravljali mravljam razna presenečenja. Neki večer so jim postavili v mravljišče gorečo svečo. Mravlje so se vznemirile in prestrašile. Kar iznenada je nastala v mravljišču velikanska zmeda. Mravlje so začele tekati po vrhu mravljišča, toda pobegnile niso. In že po nekaj trenutkih so obrnile vso svojo pozornost na plamen sveče.

Prizor je bil silno zanimiv. Kar naenkrat so se mravlje razdelile na dve skupini: ena skupina je ostala blizu sveče, druga pa se je umeknila na varno. Skupina pri sveči so bili gasilci, ki so se začeli takoj boriti z ognjem. Najprej se je odločilo kakšnih 25 mravelj in so začele brizgati mravjo kislino iz svojih žlez. Učinek se je takoj videl, ker je začel plamen pojmati. Ostale mravlje so bile še v rezervi. Ko so te izčrpale vso svojo zalogo kisline, se je približalo nekaj novih, ki so nadaljevale njih delo, prve pa so se umeknile. Čim bolj je plamen pojemal, tem bolj se je ožil obroč mravelj okoli sveče. In niti minuta ni potekla, ko je pogasnil.

Potem so začele mravlje čistiti pogorišče. Suhe in ožgane smrekove

igle, ki so služile za tramove in stebre v mravljišču, so takoj odnesle. Stenj, ki je še tlel, so odgrizle in raztrgale. In šele ko je bilo že vse to opravljeno, so šli pridni gasilci počivat.

S svečo so delali učenjaki te poizkuse večkrat in vsako gašenje je trajalo manj časa. Naposled so mravlje vsakokrat pogasile plamen sveče že v desetih sekundah. Brigada gasilcev je vselej obkrožila svečo in začela brizgati kislino v plamen. Pogorišča ni nikoli zapustila, dokler ni bila nevarnost odstranjena. Nekaj hrabrih gasilcev je celo poginilo v raztopljenem stearinu.

Ta poizkus so napravili tudi z drugo skupino mravelj, ki se je drugače umeknila. Prisilili so jo h gašenju na ta način, da so prave gasilce polovili. Ti zasilni gasilci pa niso bili tako spretni kakor njih poklicni tovariši. Nerodno so brizgali kislino v plamen in dolgo niso mogli ognja pogasiti. Naposled pa so se zatekli k poslednjemu sredstvu. Cela gruča mravelj se je žrtvovala in se vrgla v ogenj ter ga s svojimi trupli pogasila. Gašenje teh neizurjenih mravelj je trajalo malone pet minut.

Te poizkuse so ponavljali tudi pri drugih mravljiščih in povsod so dosegli enake uspehe.

5300 METROV PO ZRAKU Z ZAPRTIM PADALOM

Angleški aviatik John Traname, znan po svoji brezprimerni srčnosti, si kar naprej prizadeva, da bi postavil vedno drznejše in vratolomnejše rekorde. Tako mu je tudi uspelo, da si je priboril prvenstvo v skokih s padalom. Nedavno pa je postavil nov svetovni rekord, rekord «nespametnega poguma», kakor so pisali angleški listi. Skočil je ob popolni zavesti z višine 7000 metrov in letel 5300 metrov po zraku z zaprtim padalom, da bi se prepričal, ali človek med padanjem izgubi zavest.

O svojem rekordnem skoku priporoča Traname takole: «Leteli smo 7000 metrov visoko. V višini 4500 metrov smo videli pod seboj gost sloj oblakov. Krožili smo in iskali prehoda skozi nagrmadene oblake, da bi zagledali zemljo. Še precej hitro se nam je odprl dovoljen prehod in jaz sem se odločil, da skočim skozenj. Še enkrat sem poprej preiskal svojo masko s kisikom, in ko sem se prepričal, da je v redu,

sem se splazil na levo krilo letala. Zavrtil sem se nekolikokrat po zraku, napravil velikanski salto, nakar sem se zagnal v odprtino. Med padanjem sem ugotovil, da me nitj za trenutek ni zapustila zavest, tudi nisem ne telesno ne duševno občutil v sebi nobene izpremembe, ki bi mi jo bilo prizadejalo padanje. Mirno in čisto zavestno sem gledal na višinomer in na brzinomer, ki sem ju imel na levi roki.

Ugotovil sem, da sem padel že za 1600 metrov, pa sem še vedno gledal na kazalce brzinomera in višinomera. Bal sem se samo tega, da bi prepozno ne odprl svojega padala. Ko sem imel 2800 metrov za seboj, sem začutil bolečine v očeh, dasi so mi naočniki tesno zapirali oči. Stekli sta se mi orosili. Ko pa sem prišel pod oblačni sloj, je rosica sama od sebe izginila z njiju, ker se je temperatura dvignila. V tem trenutku sem padal z brzino 200 km na uro, brzina padanja se je torej manjšala. Še malo prej je znašala 250 km na uro. Oči so se mi solzile. Višinomer je kazal, da sem padel že 5250 metrov globoko. Nisem smel več gledati nanj, ampak sem na oko precenil, kako daleč sem še od zemlje. Opazil sem, da se travniki in drevje neznaansko hitro približavajo. Začel sem odpirati padalo. Sunek in hud stresljaj!

Bilo mi je, kakor bi se bili vsi telesni udje odtrgali in zleteli navzdol, medtem ko mi je glavo z močnim sunkom vrglo navzgor. In takoj nato sem se začel čisto normalno spuščati. Prijetno in rahlo sem se zibal v zraku in ugotovil, da mi je glava na pravem kraju. Stresljaj ni trajal več ko pol sekunde. Samo v levih plečih sem še čutil manjšo bolečino. Na tem mestu je bil jermen malo bolj pri-

tegnjen. Čisto počasi sem se bližal zemlji. Ugotovil sem, da bi bil z zaprtim padalom lahko brez skrbi preletel še 500 metrov. Nazadnje sem se začel razgledovati, kje bi se spustil. Utrujen in z razdraženimi živci sem visel na padalu in se polagoma bližal zemlji z brzino 45 metra na sekundo. In že sem začutil mehko travo. Narahlo me je vanjo posadilo moje padalo.»

To je pripoved Johna Tranamea o tem, kako je postavil rekord «nespametnega poguma» s tem, da je letel z zaprtim padalom. Toda pri praktični uporabi padala ni vselej tako. Večkrat se pripetijo nesrečni slučajji, ki opozore moderno tehniko na nezanesljivost padala.

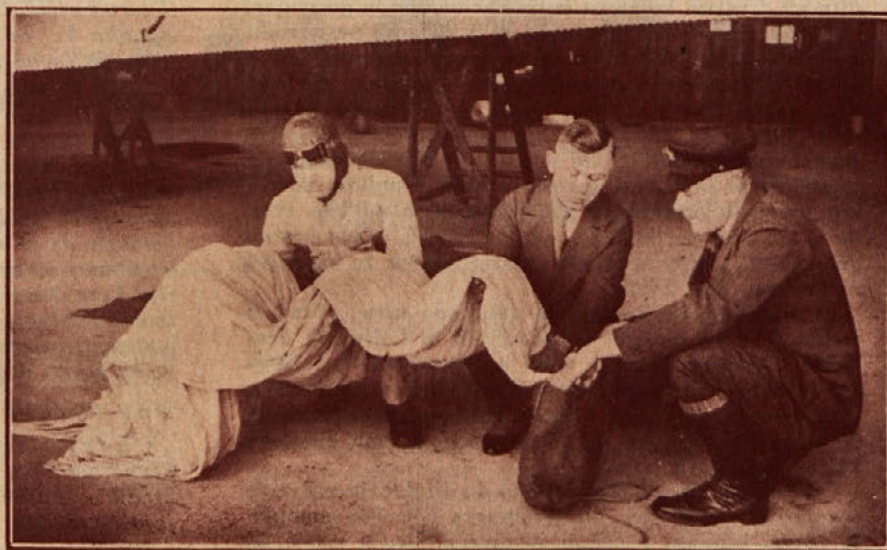
Tragična smrt pilota Güntherja Plüschova je obrnila pozornost na problem varnosti padala. Poročila

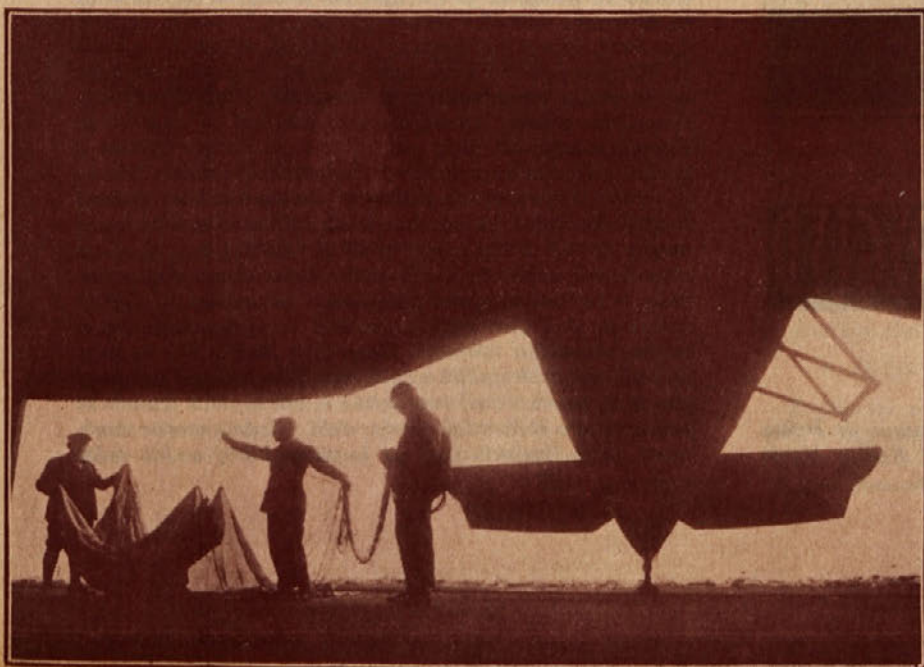
Kritični trenutek: dvajset metrov pod letalom se padalo odpre.

pravijo, da se padalo ni odprlo in da je pilot treščil na skalovje. Vsiljuje se vprašanje, ali se je mogoče ogniti takšnemu nesrečnemu slučaju. Izkušeni piloti trdijo, da nevarnost, da bi

Ko je padalo pregledano, ga je treba pravilno in skrbno položiti v torbo.

Posebno pozornost mora pilot obračati na vrvi, da so pravilno razorščene in zložene, ker je od tega odvisno pravilno delovanje padala.

se padalo ne odprlo, ni posebno velika, če je padalo v redu. Ali ker se piloti po navadi preveč zanašajo nase in v varnost svojih priprav, je lahko razumljivo, da ne polagajo prevelike važnosti na padalo, ker ga večkrat nosijo mesece in mesece ali pa sede na njem, ne da bi ga preizkušali. Toda padalo je tako zložena rešilna naprava, da se kaj lahko vrvi zapletejo in se padalo v nevarnosti ne odpre. Kako važna je skrb za padalo, vidimo iz naših slik. Pripominjamo, da mora biti aparat najmanj 35 m visoko, če hočemo padalo z uspehom uporabiti. Ker je padalo samo z vrvmi vred 16 m dolgo in ker je potrebno še 6 m, da se samo od sebe odpre, je očitno, da ga uporabimo lahko šele v višini 35 metrov.

IZ LASTNE VOLJE IN MOČI.

Štiridesetletno delo Frana Pretnarja.

Dne 31. marca t. l. je poteklo štirideset let, odkar je nastopil svojo službo pri Mestni hranilnici ljubljanski sedanji pisarniški ravnatelj Fran Pretnar.

To suho dejstvo zaklepa v sebi tiho življenjsko delo izredno marljivega, nesebičnega in za stvar vnetega strokovnjaka in nad vse srčno dobrega človeka. Ravnatelj Fran Pretnar je izmed onih redkih mož, kateri so žrtvovali svojo osebnost za napredek slovenskega gospodarstva in za prosperiteto javnih humanitarnih in prosvetnih zavodov ter korporacij.

V času gospodarske in politične negotovosti, v dobi omahljivosti in moralne labilnosti, preko katere se krčevito izvija v novo dobo slovenski človek, je delo in življenje Frana Pretnarja kot čisto ogledalo svežega optimizma in brezmadežne dejavnosti, a tudi nepodkupljive zvestobe do svojega delavnega mesta.

Pri Mestni hranilnici uraduje od 31. III. 1894., leta 1895. je postal blagajnik, leta 1913. knjigovodja, leta 1922. višji knjigovodja in od leta 1933. je ravnatelj.

V tem dolgem času je postal Fran Pretnar osrednja uradniška osebnost Mestne hranilnice, med prvimi organizatorji hranilništva ter s hranilnico zvezanega Kreditnega društva, katerega je po nacionalno in gospodarsko usodnem letu 1908. organiziral in njegove posle vodil do leta 1920, t. j. v dobi, ko se je slovensko gospodarstvo odločno in smotrno otresalo tujega kapitala. V letih 1904. do 1910. ga je tedanja vlada — vedno zanesljivega — pošiljala na revizije v njeno področje spadajočih regulativnih hranilnic. Od leta 1910. dalje do danes pa je sodeloval pri Zvezi jugoslovanskih hranilnic izprva kot preglednik računov, kot odbornik in od leta 1924. dalje kot njen predsednik, vsikdar gradeč, vedno vzorno delaven in vselej neutrudno požrtvovalen za enotnost in smotrno delo Zveze.

Ravnatelj Fran Pretnar je vršil ono manj vidno, a važno delo pri mnogih korporacijah in kulturnih društvih. V vojnem času je vodil knjigovodstvo pri Glasbeni Matici, poprej pa sodeloval kot pevec tega društva, še danes je neumorni blagajnik Narodnega doma in Narodne galerije ter se udejstvuje kot član Rdečega križa Jugoslavije.

Od malega kmetskega fantička do direktorja največje regulativne hranilnice, od skromnega učenčka-samouka je zavzel jubilat v našem javnem življenju mesto, ki mu ga je priborila neodjenljiva delavnost, pristno slovensko poštenje in močna volja do dolžnosti in poklica. Še mnogo plodonosnih let!

Ivo Peruzzi.

D R A M A

Dne 3. marca: (Kronika.)

Visoška kronika. 12 slik. Po romanu dr. Ivana Tavčarja za oder priredila Maria Vera. Režija Maria Vera. Jubilejna predstava ge. Marije Vere.

Premiera dramatizacije tega monumentalnega slovenskega dela je zavzela širok obseg in z upostavitvijo lektorja malce predolg potek. Mnogo slik je vplivalo nedramatično, kar je zadeva epičnega značaja dotičnih mest. Četrta in tretja slika sta na odru časovno zamenjali svoji mesti. Živahno učinkovala je šesta slika na loškem trgu in osma slika na plesu v Sestranski vasi. Manj verjetna je tudi zaključna romantična scena Margarete z Izidorjem Khallanom. Repriza je prinesla okrajšave, a ni mogla poglobiti razumevanja do nekaterih scen, ki so pač v romanu pripovedno otipljivejše.

Skrbinšek — Polikarp je težko vlogo morilca Polikarpa z mučnim patosom izdelal do kraja, a ji pridelal še večjo težino, ki jo vloga zahteva. Na izvestnih viških je bil težko razumljivo. *Gregorin* — Izidor, po očetovi vzgoji brezmočni sin, je svojo neaktivno vlogo razumevajoče in značaja verno izpopolnil v dostojen lik.

Ge. Mariji Vere je s Pasaberico dodeljena zgolj ilustrativna vloga, ki je našla dovršeno pripovedovalko. *Agato* — mučenico igrata *Mila Šaričeva* s poetičnim nadihom skoro kot breztelesno bitje.

Težko pozaben je *Železnikov škof* in krepko karakteriziran *Marks Potokarja*. — Ostali: *Kalandra* (*Slavčeva*), izborna stara luteranka *Medvedova*, ciganka *V. Juvanove* in realistično verjetna *Ana Renata* (*Nablocka*), kot ljudski tip najboljša *Škofjeločanka* (*Juvanova*) in živo igrana vloga *Rakarjewe*, *Drenovec* kot sosed *Debeljak*, pozorno izdelan sodnik (*Debevec*) in brbljavi okrutnež *Daneš* — zlatar, imeniten ječar (*Lipah*), ostro študirani *glavar* (*Sancin*) s proštom *Urhom*, ki ga je pozornost vzbujajoče uveljavil nadarjeni *Pianekki* — so pripomogli, da je bila *Visoška kronika* skrbno in kljub nezogibnim vrzelim — dostojna jubilejna predstava *Marije Vere*, kateri gre vse priznanje, da je bila našemu *Ivanu Tavčarju* po letih zadoščena velika želja po dramatizaciji njegovega samoniklega dela. Dobre glasbene točke je igri dodal *M. Tomec*.

Dne 10. februarja:

Charleyeva teta. Igra v treh dejanjih. Spisal *Brandtner Thomas*. Režiser: *Ciril Debevec*. Po «Visoški kroniki» je drama nadaljevala svoj lahki, krizi odgovarajoči program.

Charleyeva teta nam je znana zabačna storija o veselih študentih, podjetni nečakinji in nainni varovanki, a po vsem je bila zadeva odrska vžiganka vsled *Daneševe* vloge (*Lord Babberley*). Storil je vse, kar se more storiti za smeh, in je po njegovi zaslugi «teta» vedrila in zabavala vnovič.

Dne 17. februarja

se je vršila slavnostna predstava ob 25letnici slovenskega dramskega gledališča v Ljubljani. — Igrali so *Finžgarjevega «Divjega lovca»* v režiji *O. Šesta* z gostoma *H. Nučičem* in *Viko Podgorsko*. Uvodno besedo je tehtno odmerjeno in s slovenskim poudarkom govoril *prof. F. Kobler*. Oba odlična gosta iz Zagreba sicer nista mogla razviti vseh svojih velikih kvalitete v igri, ki je namenjena dobremu ljudskemu okusu slovenskega človeka, a vendar je vprav slavnostno razpoloženje, skrbna režija in dostojna skupinska igra izpremenila večer v pravo slovensko narodno slavje. Vsi sodelujoči so tekmovali za probojnejši uspeh igrokaza, ki je po svoji godorici, pristno naši romantiki in vžigajočih scenah še vedno pravo slovensko odrsko delo. Glede govorne enotnosti naših ljudskih iger pa je bil in bo še vedno velik križ.

ZOBNI KAMEN

se zdaj
lahko odpravi! -
PRAVI ZNANOST

Ne samo mehaničnim potom, ampak prav preprosto na ta način, da si zobe redno čistite s Sargovim Kalodontom. Zakaj to je edina zobna krema pri nas, ki ima v sebi znanstveno priznani sulforicinov oleat po dⁿⁱ Bräunlichu, ki odpravi zobni kamen in ki prepreči, da se ne naredi drug.

Sulforicinov oleat razkroji organske sestavine, ki spajajo zobni kamen in ga pritrjajo na zobe. Njegova spojina se razrahlja, da se odkruši in več ne naredi.

SARGOV

KALODONT

Proti zobnemu kamnu

Dne 28. februarja

so ponovili C. Sheriffovo vojno dramo v treh dejanjih «Konec poti» v režiji Cirila Debečca s polkovnikom Skrbniškom, stotnikom Debečcem, sijajnim Osbornom (Kralj) in precizno karakterni pogojenima častnikoma: Trotter (Lipah) in Hibbert (Železnik). Ponovitev je v že priznani režiji prej močnejše učinkovala ko premiera.

Dne 17. marca

pa se je B. Nušič v svoji po Fr. Albrechtovi prevedeni veseloigri «Beograd nekdanj in sedaj» v režiji Bratka Krefta široko zasmel sedanjemu pokolenju, s katerim ga očitno ne vežejo one simpatije kakor s starim otcem Stanojlo in mamico Perso. Trije otroci: Zorica, Buba in Mile so reprezentanti novih poklicev: baletke, golmana in emancipiranke. V tem ozračju ni več mesta za solidne nazore starih konservativcev, kakršne ima še ves svet in vsi narodi. Spretno, udarno in z močno odrsko rutino pisano delo zabava, a da tudi misliti, hoče biti naven burkasto, a ima v jedru za spoznanje grenko tendenco o starem in novem. Cesar (Stanojlo) in Persa (Rakarjeva) sta s svojo neobjeljeno zadrego polno prepričala. Nikola (German) je pasivnega očeta modernih otrok (V. Juvanova, Slavčeva in izborni Sancin) primerno podal in dal prednost izrazitejšim karakterjem, kakor so Joco (Plut), njegov sin (Železnik) in blesteča salonsko podana gospa Popovičeva (Nablocka). Male vloge so ugajale (Drenovec, Kukčeva), prav dobra sta bila novejša člana drame (Toroš in zlasti Pianekki). Režija: žurnalistično prožna in okusno vesela.

Ivo Peruzzi.

SENTJAKOBSKI GLEDALISKI ODER.

Dne 4. marca:

Radio tenor. Veseloigra s petjem v treh dejanjih. Horst. Metka Bučarjeva režira.

Nov dotok mladih moči. Pomlajenje že itak mladega odra. Ne toliko burkasta igra, temveč zdrav elan in velika skrb pri uprizoritvah navdušuje obiskovalca.

Moser je vedno soliden, v maski malce pretirava; Černičeva ima dober smisel za skupno igro, Levčarjeva je že kar talentek. Grumova se razvija, Vizjak preseneča, Hanžič je zmožnejši kakor njegova kreacija Srečka Bana (le na visoki hrib lete iz neba strele!), Wrischerjeva očituje občudovanja vredno inteligentno pridnost. Gornik vzbuja pozornost, Kunc je zame pravi komik, Danilova je odrska moč prve vrste, Milčinski bo še dorasel in Vitek postane dober epizodist. Radio pevec: dober. Naj bo izrečena še skrbni režiji naša pohvala, saj dobra, mlada mamica Šentjakoba, nad vse pridna Metka Bučarjeva in njen zakonski partner to v polni meri zaslužita.

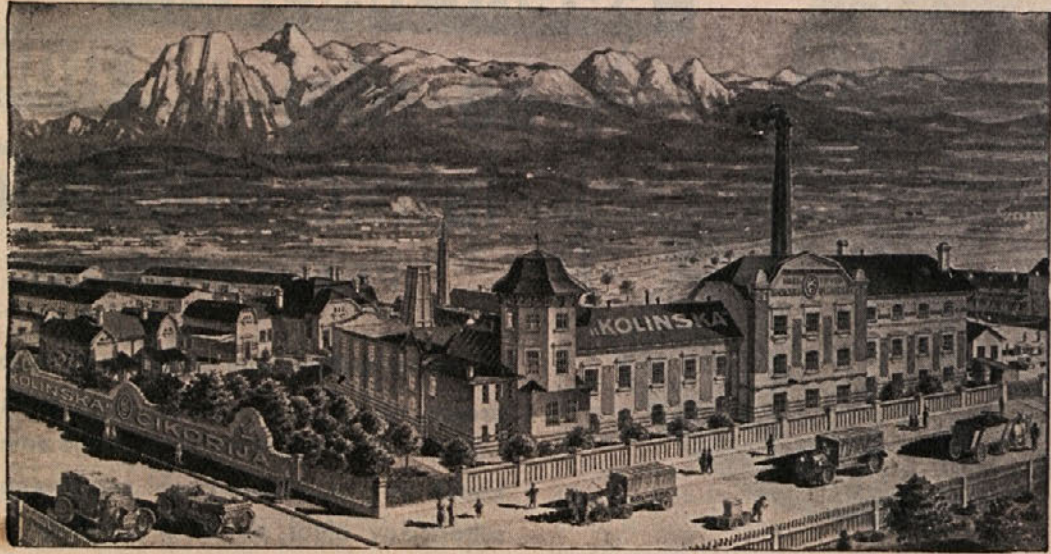
Ivo Peruzzi.

«SVOBODA» in «ZARJA»

sta s sodelovanjem krajevnega medstrokovnega odbora Strokovne komisije v Ljubljani priredili 24. februarja v doorani Delavske zbornice

V. (XXIV.) DELAVSKI PROSVETNI VEČER.

Recitacije vedno proovrstne (Skuk). «Zarja» je dobila v kapelniku Danilu Cerarju novo pomlajenje. Predavanje o brezposelnosti je bil aktualno podan intermezzo. Mešani zbor «Svoboda» ima mnogo razvojne

Če govorimo o napredku naše industrije, moramo v prvi vrsti spregovoriti nekaj besed o naši stari renomirani firmi: Kolinski tovarni cikorijske, d. d. v Ljubljani.

Že od leta 1909. naprej smo imeli priliko občudovati energijo, s katero se je to podjetje počasi, vendar sigurno razvijalo in po svetovni vojni z začetim delom vztrajno nadaljevalo. Bili so takrat težki časi za vso našo industrijo, vendar je Kolinska z marljivim in racionalnim delom v l. 1922. popolnoma preuredila svoj obrat, dopolnila tovarno z novimi zgradbami in jo opremila z modernimi stroji, ki garantirajo prvovrstno blago.

Tovarna izdeluje vse vrste kavnihih dodatkov, posebno znano «Kolinsko cikorijsko», «Redilno kavo» s srcem, «Figovo primes» itd.

Pogon je urejen po najnovejših pravilih tehnike ter znaša kapaciteta tovarne do 180 vagonov letno.

Kolinski kavni dodatek vsebuje prvovrstne hranilne snovi ter je vsled tega zelo zdrav in okusen pridatek za kavo.

Naša sotrudnica si je pred kratkim ogledala to tovarno in je mogla le z zadovoljstvom konstatirati, da vlada vsepovsod v tovarni najlepši red in res vzorna snaga.

To podjetje spada sedaj med naša najbolj solidna domača podjetja in zasluži, da se njegovi izdelki čim več uporabljajo in priporočajo.

možnosti (pevovodja Fran Marinšek). Izborna havajska kitarista sta Bine Trtnik in Rajko Ogorevc.

Solospevi (Rudolfova) in Završanov mladi kvartet so upravičeno vžgali. Slednji so peli v esperantskem jeziku.

Harmonika — če je dobra — je stvar okusa.

Skup: Pestro, vedro, mlado življenje v delavskih vrstah nas navdaja z veseljem.

Ivo Peruzzi.

ALI VESTE, KDO JE STORIL NAJVEČ ZA NAPREDEK MESTA LJUBLJANE?

Ako primerjamo Ljubljano iz let pred potresom, Ljubljano takoj po vojni in Ljubljano, kakršno vidimo danes, moramo ugotoviti velikansko razliko, napredek v vsakem oziru. Malokatero mesto je v zadnjih 40 letih toliko izpremenilo svojo zunanost kakor Ljubljana.

S svojimi krasnimi novimi stavbami si je Ljubljana pridobila v vsem svetu priimek «Bela Ljubljana», in vsak tujec, ki pride v Jugoslavijo od zapada, obstane presenečen v Ljubljani, ker ni pričakoval niti takih palač niti asfaltiranih ulic. Ako torej tujci sodijo Jugoslavijo po Ljubljani, prvem mestu, ki ga spoznajo na svojem potovanju, bodo morali imeti najlepši vtis ne le o Ljubljani sami, temveč o vsej državi.

Zanimiv pa bo odgovor na vprašanje, kako so bile omogočene vse te stavbe. Malokdo ima dovolj denarja, da si postavi hišo le iz lastnih

sredstev. Zato se obračajo oni, ki si nameravajo postaviti lasten dom, na denarne zavode, da jim dajo primerno posojilo, ki bi šele omogočilo zidavo doma. S pomočjo cenene kredita lahko graditelj postavi mnogo lepšo hišo kakor brez njega.

Denarnih zavodov, ki dajejo posojila na stavbe, je v Ljubljani več, vendar je med njimi najvažnejša Mestna hranilnica ljubljanska, katere namen je, podpirati gradbeno delavnost ne le v Ljubljani sami, temveč tudi v okolici in na deželi. Razvoja mesta Ljubljane si sploh ne moremo misliti brez njenih posojil, kajti na stotine in tisoče posojil, danih po izredno nizki obrestni meri od Mestne hranilnice ljubljanske, je šele omogočilo gradnjo novih hiš, ki so ponos mesta Ljubljane.

Ta posojila so imela še drugo dobro stran — dala so delo velikemu številu delavcev, ki so bili pri tem zaposleni, pa tudi drugim — obrtnim, industriji in trgovini, ki so odvisni vsi od stavbnega gibanja, in so tudi kmetovalcem omogočila boljšo prodajo njihovih pridelkov.

Uspešno delovanje Mestne hranilnice ljubljanske za napredek mesta bo zopet omogočeno, ko se bodo ljudje zavedeli, da pobijajo na najuspešnejši način brezposelnost s tem, ako zapajo svoj denar tako varnemu zavodu, kakor je Mestna hranilnica ljubljanska, ki v smislu uredbe ministrstva za trgovino izplačuje nove po 1. januarju 1933. vložene vloge takoj v vsakem znesku.

Ali ste doslej že kaj storili za svoje kostanjeve lase?

Uganke

SKRIVALNICA.

(8 točk.)

milijon, beseda, rebus, motor, svila, etika, navada, robida, berilo, Indija, Primož, Avala, imetje, Odrin, Anica, Asuan, vabilo, ravan.

Vzemi iz vsake besede dve zaporedni črki in dobiš znan Tagorejev rek.

ZLOGOVNICA.

(12 točk.)

Iz zlogov: be, bi, bi, bri, ca, ca, ca, ca, ča, če, ček, či, da, di, do, dvi, e, e, e, el, ga, ka, ka, kra, la, li, lit, lje, lo, ma, me, mi, na, nek, ni, ni, nu, o, o, o, po, pra, ri, ri, rik, ro, ro, rod, sa, se, sej, sta, ti, va, ve, vi, sestavi 18 besed, ki pomenijo: 1. okrajšava, 2. zvezda, 3. grški junak, 4. mesto v Italiji, 5. dostikrat zlorabljen čednost, 6. del voza, 7. založba, 8. razpoloženje, 9. moško ime, 10. žuželka, 11. moderno nadomestilo stopnic, 12. zadnji košček blaga, 13. potrebščina pri umivanju, 14. obitelj, 15. zadnja volja, 16. zaslužek, 17. moško ime, 18. vrsta pesništva.

Vse prve in vse tretje črke od zgoraj navzdol dajo pregovor.

ČRKOVNICA.

(12 točk.)

J Ž O E E Č
Š E I V Č J
Ž I H V E L
A I O U A K
I L V D J L

PREMIKALNICA.

(8 točk.)

D A M A S K
A L A B A M A
N E V A R N O S T
K O L I B R I
P R I J A T E L J
D A L M A C I J A

Premikaj te besede tako, da dobiš v treh navpičnih zaporednih vrstah dve moški in eno žensko krstno ime.

SKRIT REK.

(10 točk.)

mtig, piuš, fdigodo, tizgi, dgmž, mtig, lnčo, jžntš, egždž, ithgdž.

Ključ: a = ž.

POSETNICA.

(10 točk.)

Dr. Ivo J. Kavkaz

Niš

*

Popravi: Rešitev «Črkovnice» na strani 133. naj se glasi: Z enega vola lahko odereš samo eno kožo.

Saj je mogoče, da ste svoje lase pridno negovali. Kaj pa kostanjeva barva Vaših las? Zdaj jo lahko popolnoma uveljavite — s tem, da lase redno umivate z Brunetaflorom.

Brunetaflor deluje naravno in na svoj poseben način, ker ima v sebi hequil. S tem je posebno poudarjena kostanjasta barva — barva snov temnih las. Lasje dobe čudovit blesk in nenavaden lesk!

Zajamčeno
brez sode in brez kemičnih barvil.

ELIDA SPECIAL SHAMPOO

BRUNETAFLOR

V zadnji številki je bila v «Dopolnilnici» po pomoti ena beseda izpuščena. Zato jo danes ponovno objavljamo. Rešitve iz prejšnje številke objavimo v prihodnji številki in prosimo reševalce, ki niso poslali zadnjih rešitev, da jih pošljejo obenem s sedanjimi. Isto velja seveda tudi za tiste, ki niso rešili samo dopolnilnice.

DOPOLNILNICA.

lina, Paka, nada, mir, trata, Lenka, Zala
Dodaj vsaki besedi še en zlog, da dobiš nove besede.
Novi zlogi dajo pregovor.

Zaradi pomanjkanja prostora, žal, ne moremo v vsaki številki posebej objavljati imen vseh reševalcev. Koliko točk ima, ugotovi lahko vsak reševalec sam. Pač pa bomo vsa imena s številom doseženih točk vred objavili v sedmi številki obenem z imeni nagrajenih.

Rešitve sprejemamo do 25. maja.

Analogija.

V nekem ameriškem hotelu se je nekega dne pojavil napis:

«Kajenje strogo prepovedano. Spomnite se požara Reichstaga v Berlinu!»

Drugi dan so opazili pod napisom tale dodatek:

«Tudi pljuvanje je strogo prepovedano. Spomnite se vesoljnega potopala!»

To ga ne moti.

«Ali je res, da se misliš z Nežo poročiti?»

«Seveda.»

«Toda, ali nisi videl, da je noseča?»

«Kaj zato! Saj ni z menoj!»

Če vzrok ti je znan, ne boš dolgo bolan

To je glavno pravilo zdravlilne umetnosti, temu se pa pridružuje pregovor: «Če bolezen se pojavi, povprašaj najprej, kaj želodec pravi», kajti kakor pričajo tisočletna opazovanja, je želodec največkrat izhodišče tudi takih bolezenskih pojavov, ki so za nevesče oko videti brez vsakih zvez z želodcem.

Končno pa ne more biti vsakdo poučen o postanku vseh bolezni in torej ne more vsakdo vedeti, da nastanejo n. pr. tudi mozolji in mnoge druge kožne bolezni zaradi pomanjkljivega delovanja želodca in črev, ravno tako kot imajo nasprotni pojavi, kakor hujšanje, debeljenje skoraj vedno vzrok v nerednem delovanju prebavnih organov.

Tudi neredno kroženje krvi, ki povzroča toliko obolenj, se skoro vedno nanaša na bolan želodec in črevesje, kakor tudi bledica, slabost,

GOSPE, „BALSAMETTE“ POMAGA!

„Balsamette“, mesečni kozmetikum, odvrta bolečine!

Nič več ni motenj pri delu in sportu. Edino sredstvo svoje vrste, ki se uporablja kozmetično in samo odzunaj.

„Balsamette“ je higienski izdelek, ki deluje čudovito hitro, ki hladi in odpravlja neprijetni duh.

Dobiva se v vseh lekarnah, drogerijah in parfumerijah ali pa v trgovinah, kjer kupujete mesečne obveze.

Cena originalni steklenički Din 28.—.

Če zahtevate, pošljemo brezplačno poizkusno stekleničko „Balsamette“ s prospektom in navodilom za uporabo.

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo:
Vigor, Service 5-F, Zagreb, Boškovičeva 44.

slabokrvnost, nespečnost, prerano staranje itd., ker vse to je v zvezi s krvjo, kri pa je življenje. Samo zdrav želodec in zdravi prebavni organi lahko proizvajajo in ženejo zdravo kri po telesu.

Tudi poapnenje žil in starostna onemoglost imata svoj vzrok v pomanjkljivem kroženju krvi. Zaradi tega je dolžnost bolnih kakor tudi zdravih, starih in mladih, čistiti prebavne organe tako, kakor se mora čistiti vsak stroj, če hočete, da redno deluje.

In če nastopijo motnje, kakor: pomanjkanje teka, bel jezik, slab okus, slab duh iz ust, nerazpoloženje, kolcanje, zgaga, glavobol, zlata žila, hipna slabost, motnje v jetrih, vranici in ledvicah, slabo čiščenje ali celo zaprtje, potem nikar ne oklevajte, temveč telo dobro prečistite s priznanim sredstvom Planinka čajem Bahovec, ki je sestavljen večinoma iz najboljših planinskih zdravlilnih zelišč. Zahtevajte pa v lekarnah izrečno Planinka čaj Bahovec, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v zaprtih in plombiranih paketih po 20 Din in z napisom proizvajalca: Lekarna Mr. L. Bahovec, Ljubljana, Kongresni trg.

(Ogl. reg. Sp. br. 1049, 6. VII. 1132)

Vsakdanja povest . . .

(Resničen dogodek.)

Gospa Ivanka je stala pred ogledalom in ni bila zadovoljna. Vendar se ni užalostila. Zapustila je ogledalo in pisala svoji prijateljici Vidi, ki je bila zmeraj lepa in mlada, za kar so jo vsi zavidali.

Gospa Ivanka stoji zopet pred ogledalom in je zadovoljna. Ona uporablja zdaj, tako kot njena prijateljica Vida, za dnevno negovanje zdravja in lepote:

Fellerjevo Elsa-pomado za zaščito lica in kože, ki je izdelana po vseh pravih medicinskih kozmetiki in zanesljivo deluje proti solnčnim pegam, prav tako kakor proti drugim nedostatom kože.

Fellerjevo Elsa-pomado za rast las proti izpadanju in prezgodnji osivelosti las, proti prhljaju itd. — Po pošti 2 lončka franko za naprej poslanih Din 45.—, kajti povzetej se stane Din 10— več.

Fellerjeva Elsa-mila zdravja in lepote (lilijino mlečno, iz lilijine kreme, rumenjarkovo, glicerino, borakovo, katranovo in milo za britje), 5 kosov v poljubni izbiri Din 52.—.

Poskusite enkrat in zadovoljni boste!

Naročite v Elsafluid-tovarni: **Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsa-trg 382 (Savska banovina).**

Življenje po smrti.

Šef: «Prosim vas, gospod Zidar, povejte mi, ali verujete v življenje po smrti?»

Uradnik: «Da vam odkrito povem — ne.»

Šef: «Vidite, in prav midva bi morala verovati.»

Uradnik: «Midva? Kako mislite?»

Šef: «I, seveda! Včeraj ste me prosili za dopust, ker ste morali iti na pogreb svojega starega očeta. In pomislite: kmalu nato, ko ste vi odšli, je prišel vaš stari oče in vprašal za vas.»

Sumljiva divjačina.

Gostilničar natakariči: «Micka, kaj pa je rekel spod sodnik, ko ste mu prinesli zajca na mizo.»

Micka: «O, rekel ni nič. Samo vozil si je napravil na robcu.»

Verjetno je.

«Obtoženi ste, da ste tožitelja v pijanosti imenovali kretena. Ali priznate?»

«Ne morem se dobro spomniti, ali je bilo to res,» odvrne toženec, «toda čim bolj ga gledam, tem verjetnejše se mi zdi.»

Na vsaki toaletni mizici
mora biti

Orahol Rave

ker Orahol idealno podpira in pospešuje zdravo delovanje kože.

Z **Oraholom** redno masirana koža nima nikoli nobenih nečistot, mozoljev in izpuščajev in nikoli se ne pojavijo kožne infekcije in vnetja. **Orahol** pospešuje dihanje kože in pomaga odpravljati razne za lepoto škodljive tvarine, ki jih na naraven način izločuje. Z **Oraholom** namazana koža veliko močnejše sprejema koristne ultravioletne žarke iz kosmosa. Blagoslov solnca uživamo poleti in pozimi intenzivneje, če smo namazani z **Oraholom**, ker **Orahol** ne pusti, da bi se pigment ožgal in razkrojil, in tako dobivamo temno, zdravo polt, ne da bi se nam bilo bati solnčnih peg.

Po Vašem obrazu se sodi Vaše telo in nasprotno. Če hočete imeti čist obraz, ni dovolj, da negujete samo obraz, ampak je treba negovati vse telo. To nego Vam omogoča temeljito in brez velikih stroškov **Orahol Rave**.

Pri nakupu je treba paziti! **Original Orahol Rave.** Dobi se v lekarnah, drogerijah in parfumerijah.

ŽULJI

Ce so Vaše noge občutljive, če Vas žulji bodejo, grizejo in pečejo dodaj. vodi Saltrat Rodell, dokler ne dobi videz mleka. Ko pomočite noge v to mlečno kopel, se bo izločil kisik, ki je nosilec zdravilnih soli. prodrl bo v znojnice, zdra-več in umirjajoč kožo in kožno tkivo. Žulji Vas ne bodo več grizli in pekli. Krvni obtok bo popolnoma obnovljen in občutili se boste prijetno in zadovoljno. Žulji se bodo omeščali v veliki meri, da jih bo mogoče popolnoma odstraniti s korenino vred. Odrgnjena mesta se bodo zacelila, oteklina pa bodo splahnele. Lahko boste nosili čevlje za celo številko manjše kakor poprej.

Saltrat Rodell se prodaja povsod v strokovnih prodajalnah z našim jamstvom. Njegova cena je zela zmerna

BREZPLACNO. Na podlagi posebnega dogovora s izdelovalci lahko sedaj vsak čitatelj tega lista dobi brezplačno zadostno količino Saltrat Rodella. Pišite še danes. Ne pošiljajte denarja. Naslov: M. Neumann, service 16 - A, Zagreb, Boškovičeva ul. 44.

Brzjavka.

Pepetu je žena rodila dvojčke. Ves srečen brzjaviti tašči:

«Danes dobil dvojčke. Jutri več.»

Elegantne dame vzbujaajo pozornost ...

Zato bodite pri nakupu oblek oprezni. Dobro preudarite, preden se odločite za kroj. Veliko izbiro modelov Vam lahko pokažemo. Posetite nas pri prvi priliki. Pri nas najdete gotovo kaj, kar potrebujete. Imamo krásne modele. Čudovite kombinacije damskega blaga.

Drago Gorup & Co., Ljubljana

Miklošičeva cesta šte. 16/1. Hiša Del. tisk. (Bamberg).

Telefon 32-33.

KLISJEJE

vseh vrst za eno-
in večbarvni tisk

JUGOGRAFIKA

d. z o. z.

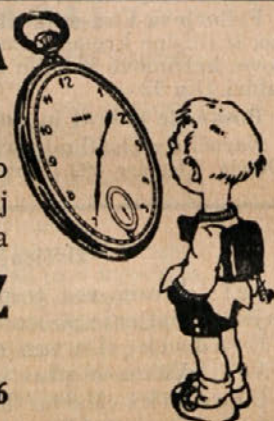
Ljubljana, Sv. Petra nasip šte. 23.

BIRMANSKA DARILA:

ure, zlatino, srebrnino
Vam nudi po najbolj
ugodnih cenah tvrdka

I. SOMNITZ
LJUBLJANA

Sv. Petra cesta šte. 16

„KUVERTA“

D. Z. O. Z.

L J U B L J A N A

Karlovška c. 2 Vožarski pot 1

Telefon 28-07

Telefon 28-07

Tvornica kuvert
in
pisemskega papirja

Kadar Vas
štorklja
obišče

potrebujete balo za Vašega ljubljénčka. Pridite k nam, da Vam razkažemo, kaj vse smo za Vas pripravili. V naših delavnicah dobite tudi vse drugo, kar potrebujete za dom in družino.

Obiščite nas v Trgovskem domu

I. P R E G R A D
M A R I B O R

Aleksandrova c. 25

Čafova ul. 1

Spoštovani čitatelj!

Preden začnete čitati našo reklamo, bi radi izoregovorili z Vami nekaj besed:

Naša reklama nas veže! — Kar obetamo, moramo tudi izpolniti! — Če pri nas ne dobite tistega, kar pričakujete, boste razočarani! In že eden razočaran naročnik nam lahko več škoduje, kakor bi nam moglo koristiti 10 zadovoljnih! Naša reklama nas torej veže, da Vas zadovoljimo na vse strani, ker je Vaša korist tudi naša korist, a Vaša škoda bi bila tudi naša škoda!

Samo tako nam je uspelo, da smo pridobili toliko privržencev in prijateljev našim Elsapreparatom — v teh 36 letih njih obstanka.

Obetamo tudi Vam preparate brezhibne kakovosti, nizke cene, vestno in dobro postrežbo — da si tudi z Vami pridobimo zadovoljnega naročnika.

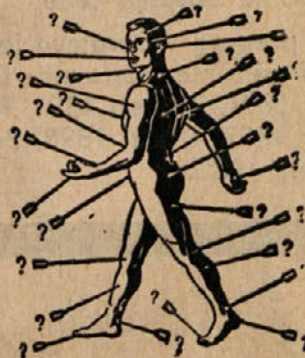
Tooliko smo Vam hoteli povedati, zdaj pa izvolite v božjem imenu prečitati tole:

Kako se uporablja

Fellerjev „ELSA“ prijetno dišeči fluid.

Tridesetins šestletne izkušnje naših odjemalcev

so vsebovane v spodaj naštetih kratkih navodilih. Fellerjev blagodišeči Elsafluid iz rastlinskih esenc je zlatorumena tekočina, močnega, prijetnega vonja, ki z vodo pomešana pobelji kot mleko. Služi, kakršnen je že slučaj, čist ali pomešan (z vodo, oljem itd.) za zunanjo ali notranjo uporabo.

A.) Notranja uporaba.

Za želodec, proti slabosti, krčem, bolečinam vsake vrste v drobu itd.

se jemlje nekolikokrat na dan 20 do 30 kapljic Elsafluida na sladkorju, vodi ali mleku.

Proti kašlju, hripavosti in sluzi, pri odraslih in otrocih

zelo hvaljivo Elsafluid (10—20 kapljic) na kavno žličko mleka ali «Elsa-čaja za prsi». To jemljite večkrat podnevi in ponoči, kadar Vas začne siliti kašelj. (Posebno hvaljivo istočasno jemanje Elsa-zagorskega soka!) Dobro je v takih slučajih namazati prsi tudi zunaj z Elsafluidom.

B.) Zunanja uporaba.

Proti revmatizmu, kostobolju, trganju, zbadanju, bolečinam v živcih, v tilniku in križu.

Bolno mesto se dobro masira s čistim nerazredčenim Elsafluidom, dokler koža močno ne zardeči — kar je znak, da so se odprle znojnice in razširile drobne krvne žilice. Kadar se to doseže, se dotično mesto iznova polije z majhno količino Elsafluida, ki se tam rahlo razmaže in takoj zavije v robec ali brisačo. To treba redno ponavljati vsak večer, a če potrebno, tudi zjutraj.

Proti glavobolu, migreni, omotici, opešanju itd.

pomaga, če o pravem času namažete čelo in senci (če je treba, tudi glavo) s čistim Elsafluidom. (Dobro je, če hkrati uporabljate tudi Elsa-črtnik za glavobol!)

Za oči

zelo hvaljivo, če jih vsak dan izpirate z mlačno ali postano čisto vodo (pol kozarca), v katero ste kanili 40 kapljic Elsafluida. Po vsakem naporu oči (dolgo gledanje, ročno delo), za rdeče ali nečiste oči: obkladki od iste raztopine. Pri vsaki očesni bolezni pa je treba iskati zdravniškega nasveta.

Zakaj ravno „ELSA“?

Ker so pravi Elsa-izdelki močna sredstva za pravilno nego lepote, pa pri tem ne škodijo zdravju, ker so izdelujejo na medicinski podlagi. Fellerjeva kavkaška Elsa-pomada za varstvo obraza in kože in Fellerjeva

Proti nahodu, kihanju, ozebi, prehlajenju vsake vrste hvaljivo kot zelo uspešno drgnjenje z razredčenim Elsafluidom (50—80 kapljic na pol litra vode).

Za uho,

ki je najnežnejši organ in je zato treba zanje mnogo pazljivosti in čistosti, da se vzdrži njegovo zdravje in dober sluh, zelo hvaljivo mešanico nekoliko kapljic Elsafluida z nekoliko čistega olja, ki se na čisti vati oprezno dene v uho.

Proti zobobolu

namažite dlesno okrog bolnega zoba s čistim Elsafluidom. Z njim namažite tudi lice od zunaj in ga toplo zavijte z robcem. Ako je zob votel, vtaknite vanj še kroglico iz vate, namočeno v čistem Elsafluidu. Dobro je tudi, če držite v ustih nekaj časa toplo vodo z Elsafluidom (1 kavna žlička na četrt litra vode).

Za dnevno nego ust, zob in dlesne

daje Elsafluid idealno zobno vodo (20—50 kapljic na eno čašo mlačne vode) za izpiranje po vsaki jedi in za grgranje. Kdor tako dela, ne trpi nikdar na zobobolu. Ista raztopina je obenem tudi najboljšo sredstvo proti neprijetnemu duhu iz ust.

Za izpiranje ran, za obkladke na otekline, potolčena mesta itd.

služi antiseptična voda, prirejena od 1 kavne žličke Elsafluida na četrt litra vode.

Opekline

namažite takoj z Elsafluidom ali pa če imate pri roki mešanico iz enakih delov olja in Elsafluida. Na ta način se mehurji sploh ne bodo pokazali.

Pri ozeblinah

kopajte bolna mesta (na rokah ali nogah) vsak dan v zavrelici žajbljevega listja, ki ji pridenete eno žličko Elsafluida in po potrebi tudi 1—2 Elsa-boraksovi pastili. Nato jih namažite z mešanico iz enakih delov olja in Elsafluida.

Za sport

se vedno bolj uporablja Elsafluid, ki sveži, krepi in jači in omogoča s tem najboljše rezultate. Pri plavanju, lahki atletiki itd. se jemlje za masažo Elsafluid, pomešan s finim oljčnim oljem (kavna žlička na četrt litra vode); izkušeni nogometaši, planinci, turisti, popotniki itd. masirajo noge že prej, pa tudi pozneje s čistim Elsafluidom in vzdrže tako tudi največji napor.

Za nego las

hvaljivo drgnjenje s čistim Elsafluidom. S tem se jači lasičke in preprečuje tvoritev prhljaja, pa tudi odstranjuje čezmerna mast iz las. (Elsa tannočina-pomada in Elsa-mila izpopolnjujejo racionalno nego las.)

Za nego lepote

je in ostane Elsafluid najboljši in najugodnejši kozmetikum. Dnevno umivanje lica v vodi deževnice z dodatkom Elsafluida vzdržuje in daljša dekliško svežost in čistost lica — glavni pogoj lepote. (Kdor ima Elsa toaletne borakspastile, temu ni treba deževnice! Elsa obrazna pomada in Elsa mila izpopolnjujejo racionalno nego lepote.)

[Kot domača apoteka

služi Elsafluid v tisoč prilikah onemu, ki ga ima vedno pripravljenega in gleda, da mu hiša nikdar ne ostane brez njega. Cim starejši je Elsafluid, tem boljši in plemenitejši je. Zato je bolje, če si ga naročite za dalje časa.

„ELSA“

(Fellerjev prijetnodiščeči fluid z znamko «Elsafluid»)

dobiva se v lekarnah in zadevnih trgovinah po

Din 6.—, 9.— in 26.—.

Cene za Fellerjev Elsafluid z zabojem in poštnino vred:

1 zavoje	=	9	poskusnih ali	6	dvojnih ali	2	spec. stekl.	=	Din 58—
2	„	18	„	12	„	4	„	=	102—
4	„	36	„	24	„	8	„	=	173—
6	„	54	„	36	„	12	„	=	250—
8	„	72	„	48	„	16	„	=	325—

Če naročite po pošti, naslovite natančno:

Lekarnar Evgen V. FELLER,
Stubica Donja, Elsa trg 382.

Odobreno po minist. soc. pol. in narod. zdravja Sp. št. 1006 z dne 7. VIII. 1933.

Zakaj ravno „ELSA“?

Ker so pravi Elsa-izdelki močna sredstva za pravilno nego lepote, pa pri tem ne škodijo zdravju, ker so izdelujejo na medicinski podlagi. Fellerjeva kavkaška Elsa-pomada za varstvo obraza in kože in Fellerjeva

močna Elsa-pomada za rast las (dva lončka ene pomade ali po en lonček obeh pomad franko Din 45.—), Fellerjeva Elsa-mila zdravja in lepote 5 kosov raznih Elsa mil franko Din 52.— (imamo 7 vrst: lilijino, mlečno, krem-milo, glicerinsko, rumenjarkovo, boraksovo in katranovo milo ter milo

za britje). Elsa-šampon za izmivanje las, Elsadont-krema za zobe in ostali Elsa-izdelki zadovolje vsakogar, zadovoljili bodo tudi Vas! Zato tudi za Vas: ravno Elsa! Vsa ta sredstva pošljite po pošti Evgen V. Feller, lekarnar, Stubica Donja, Elsa trg 382 (Savska banovina).

Okrasite svoje stanovanje z lepo preprogo!

Vsaka dama gleda, da ima svoj dom opremljen po svojem okusu. Tak dom je prikupen, v njem se odraža osebna nota gospodinje.

Kako neokusno je stanovanje, ki je natrpano z dragocenim pohištvom, tla pa so pokrita z neokusnimi preprogami, ki so brez vsake vrednosti. Nasprotno pa poživi stanovanje, če je tudi skromno, originalna preproga. Lepa preproga je vedno reprezentativna in priča o odličnem okusu gospodinje.

Banovinska tkalnica preprog v Sarajevu izdeluje tkane bosenske in perzijske preproge iz volne in svile, pregrinjala za postelje in divane, zastore, zastirače, blazine in gobelinske slike. Vzorci v barvah in ceniki se pošljejo na željo brezplačno. Državni in samoupravni uradniki lahko dobe blago na dolgoročno odplačevanje brez zvišanja cene.

Banovinska tkalnica preprog v Sarajevu je bila odlikovana z najvišjimi odlikovanji na teh razstavah: Dunaj 1890, Karlsruhe 1891, Temešvar 1891, Zagreb 1891, Pariz 1892, Budimpešta 1896, Bruxelles 1897, Dunaj 1898, Pariz 1900 in 1925, Barcelona 1929, Solun 1930.

4 generacije

že tiskajo lepe tiskovine

J. Blasnika nasl.

d. d.

UNIVERZITETNA TISKARNA
Litografija Offset tisk
Knjigotisk Kartonaža

Ljubljana, Breg št. 10-12 Telefon št. 21-19

Naročnina za revijo «Prijatelj» in 10 knjig znaša za vse leto Din 132.—, za pol leta Din 68.—, za četrt leta Din 35.—, za vezavo v platno se doplača Din 60.—. Posamezna knjiga Din 30.—. Izdaja konzorcij revije «Prijatelj». Rokopisi se ne vračajo.

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravnništvo Emil Podkrajšek, tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

Prva beseda, ki jo izgovori
otrok, je:

Mama - - - -

Kakšna sreča za
zdrav in močan.
svojega miljenčka.

mater! Kako je vesela, če je otrok
Vsaka mati skrbi za zdravje
Zato daje svojim otrokom

dr. Pirčeva sladno kavo,

ki je izborna družinska kava. Vse jo hvali zaradi njenega odličnega
okusa, sijajne arome in tečnosti.

Dr. Pirčeva sladna kava je domač slovenski izdelek.
Zavračajte drage inozemske izdelke.

...NE MUČI SE

Schichtov

RADION